

Escrites en l'època d'August, Les Metamorfosis d'Ovidi ens ofereixen un mosaic de relats mítics units per una mateixa idea: el canvi. A través de les transformacions dels déus, dels humans i de la natura, el poeta reflexiona sobre el pas del temps, el desig, la pèrdua i els límits de la condició humana, en un moment clau de la història cultural de Roma.

LITERATURA ROMANA EN ÈPOCA D'AUGUST

Ovidi i Les metamorfosis

CONTINGUT

LITERATURA ROMANA	1
Època imperial	1
Context històric i social	1
El final de la República	1
La consolidació de l'Imperi	1
La cultura i l'art en la Pax Romana	2
Art i propaganda: el poder de les imatges i de les paraules	2
La literatura com a propaganda	3
La poesia èpica i Virgili	3
La poesia lírica i Horaci	3
La poesia elegíaca	4
Publi Ovidi Nasó	4
L'exili i la transformació poètica	4
Obres d'Ovidi	4
Estil	5
Les Metamorfosis: una obra mestra	5
Influència i conclusió	5
Qüestionari:	6
LES METAMORFOSIS	9
Introducció	9
Llibre I	9
Deucalió i Pirra	9
Dafne	12
Llibre II	14
Faetont	14
Llibre III:	16
Actèon i Diana	16
Eco i Narcís	18
Llibre IV	21
Píram i Tisbe	21
Llibre V	24
Ceres i Prosèrpina	24
Llibre VI	26
Aracne	26
Llibre VII	28
Ariadna i el laberint	28
Llibre VIII	30
Dèdal i Ícar	30
Llibre IX	32
Ífis i lante	32
Llibre X	34
Orfeu i Eurídice	34
Apol·lo i Jacint	36
Respostes als qüestionaris dels mites	38

LITERATURA ROMANA

Època imperial

CONTEXT HISTÒRIC I SOCIAL

EL FINAL DE LA REPÚBLICA

La transició de la República romana a l'Imperi va ser un procés complex i gradual, resultat de tensions polítiques, socials i militars que van anar erosionant les bases del sistema republicà.

Durant la República, Roma es regia per institucions polítiques com el Senat, els comitès i els càrrecs electes (consols, pretor, etc.), que intentaven equilibrar el poder entre els patricis -la noblesa antiga- i els plebeus. Amb el pas del temps, aquesta estructura va començar a mostrar greus deficiències a causa de la concentració creixent del poder en mans de destacats líders militars i a la rivalitat entre grans famílies. La lluita pel control polític es va intensificar amb conflictes com els protagonitzats per Mari¹ i Sul·la², així com les guerres civils que van marcar el final de la República.

Figures com Juli Cèsar van aprofitar aquest clima de caos i inestabilitat per acumular poder militar i polític. Les seves victòries en diverses campanyes i el seu nomenament com a dictador vitalici³ (*dictatus perpetuus*) van desafiar la tradició republicana i van generar un fort sentiment d'inseguretat en els sectors polítics més conservadors (*optimantes*). El seu assassinat el 44 aC⁴ va desencadenar una nova onada de conflictes, ja que diferents faccions es van enfrontar per determinar la direcció del futur govern romà. Aquestes guerres civils, protagonitzades també per figures com Marc Antoni i, finalment, Octavi, van resultar decisives per trencar amb l'antic sistema republicà.

LA CONSOLIDACIÓ DE L'IMPERI

Després d'una llarga sèrie de confrontacions, Octavi es va imposar com a únic governant després de la batalla d'Actium (31 aC)⁵. L'any 27 aC, el Senat li va concedir el títol d'*August*⁶, fet que marca l'inici del període conegut com el Principat. Aquest moment va suposar la transformació profunda del sistema polític romà: el poder es

¹ **Màrius** (156-86 aC), originari d'Arpinum, una petita ciutat del Laci, pertanyia a una família modesta que no havia exercit cap càrrec polític. Va ser considerat com un important militar, en particular durant la guerra contra el rei nùmida Jugurta (111-105 aC) i en el decurs de la guerra contra els cimbres i teutons (113-101 aC). Aviat esdevingué el representant dels interessos dels *populares*. El favor de la plebs li feu guanyar set vegades el consolat –un fet molt inusual– i l'oposició decidida del bàndol senatorial.

² **Lucius Cornelius Sul·la**, conegut com Sul·la (138-78 aC), va ser un militar i polític romà destacat durant la tardana República Romana. Va liderar amb èxit diverses campanyes militars, com la primera guerra civil romana i la primera guerra contra Mitridates, i es va autoproclamar dictador el 82 aC. La seva dictadura va portar reformes significatives, com la reorganització del Senat i del sistema judicial, però també va estar marcada per la brutalitat de les seves proscripcions.

³ La *dictadura* era una magistratura temporal en la República. Convertir-la en vitalícia trencava la tradició republicana, feia pensar en una monarquia encoberta i va provocar la por dels sectors republicans.

⁴ La mort de Juli Cèsar va tenir lloc el 15 de març de l'any 44 aC, conegut com les *Idus de març*, a Roma. Va ser assassinat per un grup de senadors romans que es feien dir els *Liberatores*, liderats per Marc Juni Brut i Gai Cassi Longí. La conspiració va sorgir pel temor que Cèsar, que havia estat nomenat *dictator perpetuus* pel Senat, acumulés massa poder i instaurés un règim tirànic. Aquest esdeveniment va desencadenar la Tercera Guerra Civil Romana i va marcar el final de la República Romana.

⁵ La batalla d'Actium va tenir lloc el 2 de setembre de l'any 31 aC al golf d'Ambràcia, a la costa occidental de Grècia. Va ser un enfrontament naval decisiu entre les forces de Cèsar Octavi (futur August) i les de Marc Antoni i Cleòpatra VII. La victòria d'Octavi va marcar el final de la República Romana i va donar pas a l'Imperi Romà, consolidant-lo com a primer emperador.

⁶ *August* no és un nom propi, sinó un títol honorífic de caràcter religiós i polític.

va concentrar en una figura central, l'*Imperator*, que reunia les funcions de cap militar, autoritat política i líder religiós.

La nova estructura del govern va posar fi definitivament a la fase republicana i va instaurar un règim autocràtic que, tot i proporcionar estabilitat i consolidar la *Pax Romana*, va limitar la participació ciutadana i va modificar profundament la natura de la política romana.

Així, la transició de la República romana a l'Imperi va ser el resultat d'un conjunt de crisis internes i conflictes que, sumats a figures carismàtiques com Juli Cèsar i Octavi, van conduir a la concentració del poder en un únic governant, transformant de manera decisiva la política, la societat i la cultura de Roma.

LA CULTURA I L'ART EN LA PAX ROMANA

Després d'un segle de guerres civils, Octavi August va oferir als romans l'esperança d'una pau duradora. Aquesta perspectiva va fer que, en general, s'acceptés el nou sistema polític, tot i que, en la pràctica, comportés la fi de les llibertats republicanes. Octavi va governar durant més de quaranta anys, fins a la seva mort, en un període marcat per la *Pax Romana*: una llarga etapa de pau interna que va afavorir la prosperitat no només de Roma, sinó de tot l'Imperi, amb un notable desenvolupament de la indústria, el comerç i les comunicacions.

Tot i que la pau instaurada per August va posar fi a les guerres civils, no va eliminar completament les confrontacions amb els pobles fronterers. Alhora que establia les bases del sistema imperial, destinat a perdurar durant dos segles, també va delimitar els límits fonamentals de l'Imperi. Al llarg del seu govern, va dur a terme diverses campanyes militars amb l'objectiu de consolidar les conquestes ja assolides i d'assegurar fronteres més estables que garantissin la seguretat i la defensa dels territoris romans.

Octavi August va fonamentar la política imperial en **tres grans pilars**:

- **Administració eficient:** creació d'una nova classe de funcionaris —prefectes i procuradors— per racionalitzar el govern i la fiscalitat, reduir l'arbitrarietat dels governadors provincials i limitar el paper dels publicans. La classe eqüestre va desenvolupar així una carrera administrativa pròpia, mentre que els prefectes del pretori destacaven com a caps de la guàrdia pretoriana, encarregada de protegir l'emperador i Itàlia.
- **Culte imperial:** divinització de Juli Cèsar i, posteriorment, d'August i membres de la seva família després de la mort, mitjançant temples i sacerdots, amb la finalitat de legitimar el poder i reforçar la cohesió de l'Imperi.
- **Pa i jocs (*panem et circenses*):** distribució gratuïta de blat i ajudes econòmiques, així com l'organització d'espectacles públics, per garantir el suport popular i mantenir la pau social.

ART I PROPAGANDA: EL PODER DE LES IMATGES I DE LES PARAULES

Partint de la base ideològica del retorn als valors tradicionals (*mos maiorum*), August va desplegar un ampli programa destinat a regenerar moralment els romans i a restaurar el seu orgull cívic. Entre les seves accions més destacades s'inclouen la restauració del culte religiós tradicional, la promulgació de lleis contra l'adulteri i a favor del matrimoni i la natalitat, així com l'aliança amb grans intel·lectuals del moment, com Virgili, Horaci i Titus Livi, a través del seu fidel col·laborador Mecenes. Aquests autors van contribuir, amb les seves obres, a difondre i exaltar els ideals augustals.

El programa de propaganda d'August també es va materialitzar mitjançant un ampli pla d'obres públiques i un ús estratègic de les arts plàstiques per magnificar Roma i exaltar la figura del *princeps*. Va restaurar edificis antics i va completar projectes iniciats pel seu predecessor, com el fòrum de Cèsar o la Cúria -seu del Senat-, alhora que impulsava noves construccions, com el fòrum d'August i el teatre de Marcel. Aquesta renovació

urbana i religiosa es va consolidar amb la construcció de temples emblemàtics, com els dedicats a Cèsar, a Apol·lo al Palatí i a Mart Venjador.

Obres com l'*Ara Pacis* (l'altar de la pau) i les nombroses estàtues d'August i de la seva família erigides arreu de l'Imperi combinaven la tradició realista del retrat romà amb la idealització hel·lenística pròpia del culte imperial. Aquest conjunt d'accions reforçava el missatge propagandístic del règim, sintetitzat en una afirmació atribuïda al mateix August: "*Vaig trobar Roma feta de maons i la vaig deixar de marbre.*"

LA LITERATURA COM A PROPAGANDA

LA POESIA ÈPICA I VIRGILI

L'èpica llatina, inspirada en la tradició homèrica, es caracteritza per l'exaltació patriòtica de Roma i dels seus valors fundacionals. En època d'August, aquest gènere va esdevenir un instrument privilegiat de propaganda política i cultural. En aquest context destaca Virgili, considerat el gran poeta nacional romà, autor de l'*Eneida*, una obra que simbolitza els ideals del nou règim augustal.

Nascut prop de Màntua l'any 70 aC, Virgili va assolir el reconeixement literari amb les *Bucòliques* i les *Geòrgiques*, abans de dedicar els darrers anys de la seva vida a la redacció de l'*Eneida*. Hi va treballar durant aproximadament onze anys, però l'obra va quedar inacabada a causa de la seva mort l'any 19 aC, quan tornava d'un viatge a Grècia.

L'*Eneida* combina història, mite i simbolisme. Les peripècies d'Enees evoquen episodis clau del passat romà, com les guerres civils o el conflicte amb Cartago, mentre que el personatge de Dido ha estat sovint interpretat com una al·legoria de Cleòpatra. Enees, caracteritzat per la *pietas* —deure envers els déus, la família i la pàtria—, esdevé un model de virtut cívica que reflecteix, de manera idealitzada, la figura d'August i la seva voluntat de pau i estabilitat per a Roma.

LA POESIA LÍRICA I HORACI

Durant el segle I aC, els anomenats *poetae novi* van introduir a Roma una poesia més personal, refinada i influïda pel món hel·lenístic, allunyada de l'èpica tradicional i centrada en l'expressió subjectiva. Aquesta lírica, inspirada en models grecs, era destinada sobretot a la lectura o a la recitació en cercles reduïts. Un dels seus primers representants destacats fou Catul.

En època d'Octavi August sobresurt la figura de Quint Horaci Flac, nascut a Venúsia l'any 65 aC. Protegit per Mecenes, Horaci va poder dedicar-se plenament a la creació literària, tot rebutjant una carrera política activa. La seva obra reflecteix una combinació d'independència intel·lectual i acceptació moderada del nou ordre polític.

Entre les seves obres principals destaquen:

- **Epodes:** poemes d'inspiració hel·lenística amb temes morals, polítics i personals.
- **Sàtires:** reflexions de to moral i autobiogràfic, escrites amb ironia i equilibri formal.
- **Odes:** el cim de la seva producció lírica, amb temes variats —amor, amicitia, política, pas del temps— i una clara influència de la lírica grega arcaica, especialment de Safo i Píndar.

L'estil d'Horaci es caracteritza per l'harmonia entre pensament i expressió, l'equilibri formal i una ironia subtil que sovint amaga l'emoció. Va fixar alguns dels tòpics més perdurables de la literatura occidental, com el *carpe diem* o el *beatus ille*. Admirat per la seva perfecció tècnica i el seu mestratge formal, Horaci representa una poesia de mesura i serenor, en contrast amb la passió de Catul o la sensibilitat tràgica de Virgili.

LA POESIA ELEGÍACA

En la literatura grega, l'elegia és un gènere poètic líric associat sovint al lament i a la reflexió sobre la pèrdua: la mort d'un ésser estimat, el pas irreversible del temps, la vellesa o la desaparició d'ideals. Formalment, es caracteritza per l'ús del díptic elegíac: estrofa formada per un hexàmetre i un pentàmetre, pròpia de la poesia elegíaca.

Els poetes alexandrins del segle III aC van cultivar una elegia d'erudició refinada, sovint centrada en amors mitològics. Amb Catul, considerat el primer gran poeta elegíac romà, es produeix un gir cap al subjectivisme i l'expressió de l'experiència personal. En època d'August, l'elegia llatina es consolida com un gènere específicament amorós, que expressa tant el sentiment com el desig sensual del poeta. Aquest moment d'esplendor arriba amb Tibul, Properci i, especialment, Ovidi, que amplia la tradició elegíaca cap a nous temes, tons i formes narratives.

PUBLI OVIDI NASÓ

Publi Ovidi Nasó va néixer a Sulmona, a la Itàlia central, l'any 43 aC, en el si d'una família benestant de l'ordre eqüestre. Va rebre una sòlida formació en retòrica i dret a Roma i va completar els seus estudis amb un llarg viatge pel món hel·lenístic. Tot i iniciar una carrera judicial, aviat va abandonar-la per dedicar-se plenament a la poesia.

Ovidi va formar part del cercle literari de Messal·la Corví, fet que li va proporcionar una major independència respecte als cercles més directament vinculats al poder, com els de Virgili i Horaci. Tot i pertànyer plenament a l'època d'Augusts, Ovidi es distància, pel seu estil i temàtica, del to marcadament patriòtic i moralitzador d'aquests poetes. La seva obra reflecteix amb gran vivacitat la vida, els costums i les contradiccions de l'alta societat romana, a la qual ell mateix pertanyia.

L'EXILI I LA TRANSFORMACIÓ POÈTICA

L'any 8 dC, August va condemnar Ovidi a l'exili, obligant-lo a abandonar Roma i establir-se a Tomis, una ciutat de la costa occidental del mar Negre (l'actual Constança, a Romania). El poeta va resumir la causa del seu desterrament amb l'expressió *carmen et error* ("un poema i un error"). La majoria d'estudiosos coincideixen que el *carmen* al·ludeix probablement a l'*Ars Amatoria*, obra que contradeia obertament la política moral d'August. Quant a l'error, es desconeix amb certesa, però algunes hipòtesis apunten a un possible escàndol relacionat amb la família imperial.

El càstig va ser especialment dur: Ovidi va ser separat del centre cultural de Roma, dels seus amics, dels llibres i fins i tot de la llengua que havia dominat amb mestria. A Tomis va haver d'adaptar-se a una vida solitària i hostil, lluny de la seva esposa, que va romandre a Roma per protegir els seus interessos. Malgrat tot, el poeta no va deixar d'escriure. La seva poesia va experimentar un gir profund, especialment visible en les elegies de l'exili, marcades pel dolor, la nostàlgia i la súplica. August mai no va revocar el càstig, i Ovidi va morir exiliat a Tomis l'any 17 dC.

OBRES D'OVIDI

Les obres d'Ovidi s'acostumen a classificar en tres grans etapes:

1. Obres de joventut (15 aC – 2 dC): poesia eròtica

- Amors (*Amores*): cinquanta poemes elegíacs que celebren la passió amorosa per Corinna, un personatge probablement fictici.

- Heroides (*Heroides*): cartes imaginàries en díctics elegíacs escrites per heroïnes mitològiques als seus amants absents (Penèlope a Ulisses, Dido a Enees, etc.), que ofereixen una visió femenina i tràgica de l'amor.
- L'art d'estimar (*Ars Amatoria*): poema didàctic en tres llibres que ensenya les tècniques de seducció i conservació de l'amor, amb un to irònic i burlesc, en clara oposició a la moral oficial augustea.

2. Obres de maduresa (2 – 8 dC): poesia èpica i didàctica

- Les Metamorfosis (*Metamorphoses*): poema èpic en quinze llibres que narra prop de 250 mites de transformació, des del Caos fins a la divinització de Juli Cèsar.
- Els Fastos (*Fasti*): calendari poètic dedicat a les festes religioses romanes, concebut en dotze llibres però interromput al sisè a causa de l'exili.

3. Obres de l'exili (8 dC – mort): elegia del dolor

- Tristes (*Tristia*): cinc llibres de poemes que expressen el sofriment del poeta i la nostàlgia per Roma.
- Pòntiques (*Epistulae ex Ponto*): quatre llibres de cartes poètiques adreçades a amics i a la seva esposa, demanant intercessió davant l'emperador.

ESTIL

Ovidi destaca per una extraordinària facilitat per escriure en vers i una gran capacitat d'escriure en formes molt diverses. Va excel·lir en la poesia elegíaca, didàctica i èpica, integrant constantment elements mitològics, metàfores i comparacions brillants. La seva obra presenta una expressió de la sexualitat més oberta i viva que la d'altres poetes llatins, així com una ironia subtil i una gran habilitat narrativa.

LES METAMORFOSIS: UNA OBRA MESTRA

Aquest poema de quinze llibres, amb més de dotze mil hexàmetres, reuneix prop de 250 faules mitològiques ordenades cronològicament, des de la creació del món fins a l'època d'August. Tot i que els vincles entre els relats són sovint flexibles, l'obra destaca per la seva erudició, imaginació i riquesa descriptiva. És una de les obres cabdals de la literatura universal i una font d'inspiració inesgotable per a artistes i escriptors de totes les èpoques.

INFLUÈNCIA I CONCLUSIÓ

Ovidi és, després de Virgili, un dels poetes llatins més llegits i influents. Malgrat l'exili i les sospites morals que van pesar sobre la seva figura, la seva mestria lingüística li va assegurar una recepció continuada durant l'edat mitjana i el Renaixement. Les Metamorfosis han estat durant segles un autèntic manual de mitologia clàssica. Ovidi representa, en definitiva, tant l'expressió més refinada de la poesia llatina com la tensió entre la llibertat creativa i les restriccions morals d'un règim imperial. La seva vida i la seva obra reflecteixen els conflictes d'una Roma en plena transformació, i el seu llegat continua essent essencial per comprendre la cultura clàssica i la seva projecció en la literatura europea posterior.

QÜESTIONARI:

1. **Quin era un dels principals objectius del sistema polític de la República romana?** a) Conquerir territoris nous b) Mantenir l'equilibri del poder entre patricis i plebeus c) Crear una monarquia centralitzada d) Establir la Pau Romana
2. **Quin càrrec polític era un element clau a la República romana?** a) L'emperador b) Els prefectes c) Els cònsols d) Els centurions
3. **Quins conflictes van marcar el final de la República?** a) Les guerres entre plebeus i esclaus b) Les guerres civils entre grans famílies i líders militars c) Les campanyes contra Cartago d) La divisió de l'Imperi
4. **Qui va ser nomenat dictador vitalici?** a) Marc Antoni b) Juli Cèsar c) Octavi d) Sul·la
5. **En quin any va ser assassinat Juli Cèsar?** a) 44 aC b) 27 aC c) 31 aC d) 45 aC
6. **Què va establir Octavi August amb el seu govern?** a) Una monarquia democràtica b) Un règim autocràtic conegut com el Principat c) Un sistema de govern teocràtic d) Una nova república
7. **Quina va ser la batalla decisiva que va portar Octavi al poder?** a) La batalla de Cartago b) La batalla d'Actium c) La batalla de Zama d) La batalla de Filips
8. **Quins tres pilars van sustentar la política imperial d'Octavi?** a) Conquestes militars, administració i comerç b) Administració eficient, culte imperial i pa i jocs c) Democràcia, igualtat i llibertat d) Monarquia, església i educació
9. **Quin era l'objectiu dels prefectes i procuradors?** a) Expandir l'Imperi a Àsia b) Racionalitzar el govern i la fiscalitat c) Eliminar els temples i el culte imperial d) Controlar les revoltes plebees
10. **Quin nom li va atorgar el Senat a Octavi el 27 aC?** a) Emperador b) Dictador c) August d) Imperator
11. **Què va contribuir a l'acceptació del nou sistema polític d'Octavi August?** a) La Pax Romana b) La divinització d'Octavi c) L'eliminació del Senat d) La distribució de terres
12. **Quin títol combinava les funcions de líder militar, polític i religiós?** a) Cònsol b) Imperator c) Procurador d) Prefecte
13. **Quin era el principal objectiu de les campanyes militars d'August?** a) Expandir l'Imperi a l'Àfrica b) Consolidar les conquestes ja assolides c) Crear un exèrcit permanent d) Dividir l'Imperi entre els prefectes
14. **Quin fenomen polític va limitar la participació ciutadana en l'Imperi?** a) La creació de noves classes governamentals b) La institució del règim autocràtic c) L'organització dels comicis d) L'expansió militar
15. **Qui va ser divinitzat per legitimar el poder imperial?** a) Marc Antoni b) Juli Cèsar c) Sul·la d) Mario
16. **Quina classe va tenir una carrera política pròpia sota el regnat d'August?** a) La classe senatorial b) La classe equestre c) Els patricis d) Els plebeus
17. **Quina funció tenien els prefectes del pretori?** a) Dirigir les campanyes militars fora d'Itàlia b) Protegir l'emperador i Itàlia c) Administrar les províncies frontereres d) Controlar el comerç
18. **Què simbolitzava el "pa i jocs" en el context de la política d'August?** a) L'organització d'espectacles militars b) La distribució gratuïta per guanyar el suport popular c) La celebració de festivitats religioses d) La redistribució de riqueses
19. **Quina era una de les bases fonamentals delineades per August per garantir l'estabilitat de l'Imperi?** a) La creació d'una nova República b) La definició de límits territorials segurs c) L'eliminació del culte imperial d) La divisió de l'Imperi en regnes independents
20. **Què va caracteritzar la Pax Romana?** a) L'expansió constant de les fronteres b) La prosperitat interna i el desenvolupament del comerç c) La dominació de pobles fronterers d) L'abandonament de la política imperial
21. **Quina va ser una de les conseqüències principals de la concentració del poder en un únic governant?** a) L'establiment de comicis més freqüents b) La transformació de la política i la societat romana c) L'expansió immediata de l'Imperi cap a l'est d) La divisió de l'Imperi en dues meitats
22. **Quina estructura política es va substituir amb l'inici del Principat?** a) La monarquia b) La República romana c) L'oligarquia equestre d) El sistema federal
23. **Quin element clau del nou sistema polític va contribuir a la cohesió de l'Imperi?** a) El culte imperial b) L'abolició del Senat c) L'ascens dels publicans d) La creació d'un parlament

24. **Quin va ser un dels objectius de les reformes administratives d'August?** a) Eliminar la classe equestre b) Consolidar l'autoritat imperial c) Expandir el sistema republicà d) Establir una nova dinastia patricia
25. **Per què els romans van acceptar el nou sistema autocràtic?** a) Per la por a futures invasions bàrbares b) Pel clima de pau i prosperitat que va oferir la Pax Romana c) Per la desaparició del Senat d) Per la llibertat religiosa atorgada pel nou règim
26. **Quins eren els principals enemics a les fronteres romanes durant el regnat d'August?** a) Els cartaginesos b) Els bàrbars i altres tribus frontereres c) Les ciutats estat gregues d) Les províncies del sud d'Itàlia
27. **Quina importància tenia la divinització de Juli Cèsar per al poder d'August?** a) Servia per desviar l'atenció del poble b) Legitimitzava l'autoritat d'August com a hereu polític i diví c) Impedia la consolidació del culte imperial d) Era un requisit exclusiu de les classes baixes
28. **Quina era una característica clau del règim imperial d'August?** a) La total absència d'un cos administratiu b) La concentració de poders en una figura central c) La descentralització del govern d) La independència de les províncies
29. **Quin paper van tenir els espectacles públics en la política d'August?** a) Consolidar el control militar sobre les províncies b) Guanyar el suport popular i distreure el poble c) Establir noves tradicions religioses d) Fer promoció del comerç marítim
30. **Quin període va marcar l'inici de la Pax Romana?** a) L'any 27 aC amb el nomenament d'Octavi com a August b) L'any 44 aC amb l'assassinat de Juli Cèsar c) L'any 31 aC amb la batalla de Filips d) L'any 19 aC amb la construcció del primer temple imperial
31. **Quins valors reflectia el programa ideològic d'August?** a) L'expansió territorial constant b) El retorn als valors tradicionals (*mos maiorum*) c) La supremacia militar grega d) La dissolució del culte imperial
32. **Quines lleis va promulgar August per regenerar moralment els romans?** a) Contra l'adulteri i a favor del matrimoni i natalitat b) Per garantir la pau amb els pobles fronterers c) Per eliminar el sistema del Senat d) Per promoure l'esclavitud
33. **Qui va ser el col·laborador fidel d'August en matèria cultural?** a) Virgili b) Mecenes c) Horaci d) Livi
34. **Amb quin objectiu August va completar projectes arquitectònics com el fòrum de Cèsar?** a) Magnificar Roma i exaltar la figura del príncep b) Expandir les fronteres urbanes de Roma c) Establir una nova religió d) Convertir Roma en una democràcia
35. **Quin edifici construït per August simbolitza la pau i estabilitat?** a) El Coliseu b) L'Ara Pacis c) El temple de Mart Venjador d) El fòrum de Cèsar
36. **Quina frase cèlebre va dir August sobre el seu impacte arquitectònic?** a) "Vaig trobar Roma feta de maons i la vaig deixar de marbre." b) "Vaig trobar Roma feta de fusta i la vaig deixar d'or." c) "Vaig trobar Roma feta de fang i la vaig deixar d'argent." d) "Vaig restaurar Roma amb els meus triomfs."
37. **Qui va escriure l'Eneida per exaltar els ideals augustals?** a) Horaci b) Ovidi c) Virgili d) Livi
38. **Quin personatge de l'Eneida simbolitza August i els seus ideals?** a) Dido b) Enees c) Apol·lo d) Júpiter
39. **Quina obra d'Horaci inclou tòpics com el *carpe diem*?** a) Epodes b) Sàtires c) Odes d) Heroïdes
40. **Què caracteritza l'estil d'Ovidi?** a) Una poesia èpica plena de passió política b) Una gran versatilitat i integració de mites c) Una narrativa complexa però restringida a temes morals d) Una absència total de metàfores i comparacions
41. **Quina obra d'Horaci reflecteix la seva perfecció tècnica i influència hel·lenística?** a) Sàtires b) Epodes c) Odes d) Bucòliques
42. **Quin element distingeix la poesia elegíaca d'Ovidi durant la seva joventut?** a) L'exaltació patriòtica de Roma b) La combinació de pentàmetres i hexàmetres en díctics c) La manca de simbolisme mitològic d) L'absència de referències personals
43. **Quina obra d'Ovidi narra més de 250 mites de transformació?** a) Ars Amatoria b) Les Metamorfosis c) Els Fastos d) Heroïdes
44. **Quin poema d'Ovidi ensenya l'art de seduir i conservar l'amor?** a) Les Metamorfosis b) Ars Amatoria c) Tristes d) Bucòliques
45. **Quin esdeveniment va provocar l'exili d'Ovidi?** a) La derrota militar a Cartago b) El poema Ars Amatoria i un possible error polític c) La publicació de les Bucòliques d) L'oposició a Virgili

46. **On va ser exiliat Ovidi per ordre d'August?** a) Màntua b) Constança (Tomis) c) Roma d) Grècia
47. **Quin poema d'Ovidi està dedicat a heroïnes mitològiques?** a) Els Fastos b) Heroïdes c) Tristes d) Odes
48. **Quin va ser l'objectiu principal d'August amb el culte imperial?** a) Establir una nova dinastia eqüestre b) Legitimar el poder i cohesionar l'Imperi c) Promoure el caràcter republicà de Roma d) Afavorir el comerç amb Grècia
49. **Quina obra d'Ovidi explora les festes religioses romanes?** a) Les Metamorfosis b) Els Fastos c) Tristes d) Ars Amatoria
50. **Quina obra inacabada d'Ovidi es va interrompre pel seu exili?** a) Tristes b) Els Fastos c) Heroïdes d) Ars Amatoria
51. **Què caracteritza les Metamorfosis com una obra mestra de la literatura universal?** a) La falta de mites de transformació b) La riquesa descriptiva i fantasia narrativa c) El seu enfocament exclusiu en la política augustal d) La poca influència en l'art posterior
52. **Quina obra d'Ovidi recull les desventures del poeta durant el seu exili?** a) Els Fastos b) Tristes c) Heroïdes d) Bucòliques
53. **Quina frase descriu les raons de l'exili d'Ovidi segons els seus poemes?** a) Amor i guerra b) *Carmen et error* (un poema i un error) c) Fama i fortuna d) Art i política
54. **Quina obra d'Ovidi es considera clau per a la mitologia i l'art posterior?** a) Les Metamorfosis b) Tristes c) Bucòliques d) Els Fastos
55. **Quin tema destaca en les elegies d'Ovidi escrites durant el seu exili?** a) L'exaltació dels ideals augustals b) El dolor i la tristesa personal c) La crítica a la societat eqüestre d) La descripció de batalles històriques
56. **Quina influència va tenir Ovidi en la cultura medieval?** a) Va ser oblidat completament per la seva oposició a August b) La seva mestria en el llatí el va convertir en un referent cultural c) Va inspirar exclusivament poetes gregos del segle XIV d) Va rebutjar les temàtiques mitològiques en la literatura
57. **Quin estil caracteritza l'obra d'Ovidi?** a) Una absència d'elements mitològics b) Una gran versatilitat i facilitat per versificar c) Un enfocament exclusiu en temes polítics d) Una narrativa plena de metàfores socials
58. **Quin tipus de poesia es va introduir a Roma durant el segle I aC?** a) Poesia èpica b) Poesia lírica influïda per la tradició grega c) Poesia políticament revolucionària d) Poesia dedicada al culte a Mart
59. **Quin poeta representa una tensió entre la llibertat artística i les restriccions morals?** a) Virgili b) Horaci c) Ovidi d) Livi
60. **Quin llegat literari d'Ovidi continua influenciant la literatura europea?** a) El culte exclusiu a August b) Les Metamorfosis com a manual de mitologia c) Els Fastos com a guia religiosa d) Les Odes com a reflexió filosòfica.

Respostes:

- 1 b); 2 c); 3 b); 4 b); 5 a); 6 b); 7 b); 8 b); 9 b).
10 c); 11 a); 12 b); 13 b); 14 b); 15 b); 16 b); 17b; 18 b); 19 b).
20 b); 21 b); 22: b); 23: a); 24: b); 25: b); 26: b); 27: b; 28: b); 29: b).
30: a); 31: b); 32 a); 33 b); 34 a); 35 b); 36 a); 37 c); 38 b); 39 c).
40: b); 41: b); 42: b); 43: b); 44: b); 45: b); 46: b); 47: b); 48: b); 49: b).
50: b); 51: b); 52: b); 53: b); 54: a); 55: b); 56: b); 57: b); 58: b); 59: c).
60: b).

LES METAMORFOSIS⁷

INTRODUCCIÓ

Les *Metamorfosis* són una de les obres més originals i influents de la literatura universal. Escrites per Publi Ovidi Nasó a l'inici del segle I dC, constitueixen un extens poema narratiu en quinze llibres que recull prop de dos-cents cinquanta mites units per un mateix fil conductor: la transformació.

L'obra s'obre amb la creació del món a partir del Caos i es clou amb la divinització de Juli Cèsar, traçant així un recorregut mític que abasta des dels orígens de l'univers fins a l'època d'August. Tot i aquest aparent ordre cronològic, les *Metamorfosis* no són una epopeia tradicional: no hi ha un únic heroi ni una acció central, sinó una successió de relats enllaçats amb gran habilitat narrativa.

La metamorfosi —el pas d'un ésser a un altre estat: humà, animal, vegetal o mineral— és el nucli temàtic de l'obra. Aquestes transformacions solen ser conseqüència de passions extremes (amor, gelosia, orgull), de càstigs divins o de la voluntat d'escapar del sofriment. Darrere del meravellós i del mític, Ovidi reflexiona sobre la fragilitat de la condició humana, el desig, el dolor i la impossibilitat de controlar el destí.

A diferència d'altres autors augustals, Ovidi no construeix una obra clarament propagandística. El seu to és sovint irònic, distant o compassiu amb les víctimes dels déus, i la seva mirada posa l'accent en l'experiència humana més que no pas en l'exaltació política. Aquesta actitud explica, en part, la tensió entre l'autor i el règim d'August, que acabaria amb l'exili del poeta.

Amb un estil àgil, una extraordinària facilitat per escriure en vers i una gran capacitat per adaptar-se a formes narratives diverses, Ovidi va crear una obra d'una riquesa imaginativa excepcional. Les *Metamorfosis* han estat, durant segles, una font inesgotable d'inspiració per a la literatura, la pintura, l'escultura i la música, i continuen essent una peça clau per comprendre la mitologia clàssica i la seva pervivència en la cultura occidental.

LLIBRE I

DEUCALIÓ I PIRRA

La Fòcida separa els camps aonis dels Eteus⁸; una terra fèrtil, mentre va ser terra; però en aquell moment era una part del mar, una vasta extensió d'aigües aparegudes de sobte. Allà s'alça una muntanya escarpada que adreça els seus dos cims cap als estels: és el Parnàs, i les seves crestes s'aixequen per damunt dels núvols. Quan Deucalió, muntat en una petita barca, hi arribà amb la seva esposa —car tots els altres havien estat coberts per les aigües—, adreçà les seves pregàries a les nimfes Corícides⁹, a les divinitats de la muntanya i a la profètica Temis¹⁰, que aleshores transmetia els oracles.

No ha existit mai un home més just que Deucalió, ni una dona més temerosa dels déus que Pirra. Quan el món s'havia convertit en un estany, en una immensa bassa, i de tants milers d'homes i dones només n'havien

⁷ Text adaptat a partir de la traducció catalana de *Les Metamorfosis* d'Ovidi (Bernat Metge Essencial, 2019).

⁸ La Fòcida és una regió de la Grècia central que separa Beòcia de la zona del mont Eta. Els aonis eren els habitants d'una zona de Beòcia, i, de vegades, s'aplicava aquest nom a tots els habitants de Beòcia.

⁹ La Fòcida és una regió de la Grècia central que separa Beòcia de la zona del mont Eta. Els aonis eren els habitants d'una zona de Beòcia, i, de vegades, s'aplicava aquest nom a tots els habitants de Beòcia.

¹⁰ És una de les Titànides, filla de Gea i d'Urà.

restat un i una —tots dos innocents, tots dos respectuosos amb la divinitat—, Júpiter va dispersar els núvols i, després d'ordenar a l'Aquiló¹¹ que allunyés les pluges, va mostrar la terra al cel i el cel a la terra. La fúria del mar també s'apaivagà: el sobirà de l'oceà deixà el seu trident i calmà les aigües.

Júpiter cridà Tritó, d'aspecte blavós, que s'alçà des de les profunditats marines amb les espatlles cobertes de conquilles porpres, i li manà bufar la seva petxina sonora per fer retrocedir, amb aquest senyal, les aigües i els rius. Tritó¹² prengué la seva trompa buida i en espiral, que s'eixampla progressivament des de l'extrem inferior; quan, enmig del mar, s'omple d'aire, el seu so ressona per totes les ribes que s'estenen a banda i banda del camí de Febos¹³. Tan bon punt la trompa tocà els llavis del déu —xops encara de l'aigua que li regalimava per la barba— i la seva bufada va emetre l'ordre de retirada, aquesta fou escoltada per totes les aigües de la terra i del mar, que, en sentir-la, es retiraren. El mar tornà a tenir riberes, els llits dels rius contingueren de nou el seu cabal, el nivell de les aigües baixà i començaren a aparèixer els pujols; la terra emergí, les contrades s'eixamplaren a mesura que les aigües reculaven i, després de tant de temps, els boscos mostraren els extrems nus dels seus arbres, encara tacats de fang.

El món havia estat restaurat. En veure'l buit i les terres desolades, submergides en un profund silenci, Deucalió, amb llàgrimes als ulls, parlà així a Pirra¹⁴: *“Oh germana, oh esposa meva, oh única dona supervivent, a qui m'uneix un llinatge comú, el parentiu dels nostres pares i, després, el matrimoni; ara també ens uneix haver compartit els mateixos perills. De totes les terres que el sol contempla, del llevant al ponent, nosaltres dos en som tota la població. Tota la resta és en poder del mar. Ni tan sols podem estar segurs de la nostra pròpia vida: encara ara els núvols ens fan estremir el cor. Com et sentiries, infeliç, si el destí t'hagués salvat a tu de la mort i a mi no? Qui et donaria consol en el teu dolor? Perquè jo — pots creure'm—, si el mar t'hagués engolit també a tu, t'hauria seguit, esposa meva, i el mar m'hauria pres igualment. Tant de bo pogués, amb l'art del meu pare¹⁵, restablir els pobles i infondre una ànima a la terra modelada! Però ara, de nosaltres dos depèn tot el llinatge dels mortals: així ho han volgut els déus; som els únics exemplars que resten de la raça humana.”*

Així parlà, i tots dos ploraven. Decidiren implorar el poder diví i cercar el seu auxili mitjançant els oracles sagrats. Sense dilació es dirigiren a les aigües del Cefís¹⁶, encara no del tot transparents però ja reconduïdes al seu llit habitual. Després de prendre'n unes gotes amb què s'aspergiren els vestits i els caps, s'encaminaren cap al santuari de la deessa, els teulats del qual tenien un color esmorteït per la molsa sòrdida, i els seus altars s'alçaven mancats de foc. En arribar a les grades del temple, tots dos es prosternaren amb el front a terra i besaren, temerosos, la pedra freda, tot dient: *“Si la divinitat es commou amb les pregàries dels justos, si la ira dels déus pot ser mitigada, digues-nos, Temis¹⁷, per quin mitjà es pot reparar la pèrdua del nostre llinatge, i concedeix el teu ajut, deessa misericordiosa, a aquest món submergit.”*

La deessa, commoguda, respongué: *“Allunyeu-vos del temple, cobriu-vos el cap, deslligueu els cenyidors dels vestits i llanceu darrere vostre els ossos de la vostra gran mare.”*

Van restar llarg temps astorats. Pirra fou la primera a trencar el silenci i a negar-se a obeir els manaments de la deessa; amb veu tremolosa, li suplicà que la perdonés i s'esgarrià davant la idea de profanar l'esperit de la

¹¹ Déu dels vents

¹² Tritó és un déu marí, fill de Neptú i d'Amfitrite. Damunt de les seves espatlles porta conquilles de múrex, d'on s'extreia la tintura de porpra.

¹³ El Sol. Febus és un dels noms del déu Apol·lo.

¹⁴ Pirra era cosina germana del seu marit. Eren fills d'Epimeteu i de Prometeu, respectivament, els quals eren germans i fills del tità Japet.

¹⁵ Prometeu havia creat la raça humana modelant la terra.

¹⁶ Riu de la Grècia Central, al nord del Parnàs.

¹⁷ Riu de la Grècia Central, al nord del Parnàs.

seva mare escampant-ne els ossos. Mentrestant, tots dos meditaven les paraules obscures de l'oracle, plenes d'enigmes. Finalment, el fill de Prometeu calmà la filla d'Epimeteu amb paraules assossegades: *"O m'enganya la imaginació, o les paraules de l'oracle s'ajusten a la pietat filial i no ens ordenen cap acció il·lícita. La nostra gran mare és la Terra; crec que els ossos de què parla són les pedres, els ossos del cos de la terra, que se'ns mana llançar darrere l'esquena."*

Encara que Pirra es mostrà impressionada per les paraules de l'espòs, no acabava de confiar-hi; però, què es podia perdre provant-ho? S'allunyaren, es cobrirem el cap, es descenyeixen les túniques i començaren a llançar les pedres darrere seu, tal com els havia estat ordenat. Els rocs —qui ho podria creure, si no ho confirmés una tradició tan antiga?— començaren a perdre la seva duresa, a estovar-se lentament i a prendre forma. Quan creixien i adquirien una naturalesa més suau, s'hi podia entreveure una aparença humana, encara imprecisa, com una obra començada en marbre, no del tot perfilada, semblant a una estàtua a mig fer.

La part de les pedres que era terra humitejada esdevingué carn; allò que era sòlid i inflexible es transformà en ossos; el que era vena conservà el mateix nom. En poc temps, per voluntat dels déus, els rocs llançats per la mà de l'home prengueren forma d'homes, i la dona fou restituïda de les pedres llançades per la dona. Vet aquí per què som una raça dura, capaç de suportar les dificultats: nosaltres mateixos som prova evident del nostre origen.

Qüestionari:

1. **Quin territori separa la Fòcida dels camps Aonis?** a) Els camps Ítacs b) Els camps Eteus c) Els camps d'Aonia d) El temple de Temis
2. **Com s'anomena la muntanya amb dos pics que s'eleva per damunt dels núvols?** a) L'Olimp b) El Parnàs c) L'Aquiló d) El Corícida
3. **Per què Deucalió i Pirra van ser els únics supervivents?** a) Van escapar en un vaixell gran. b) Tenien poders especials. c) Júpiter els va salvar per compassió. d) Eren justos i respectuosos amb la divinitat..
4. **Qui va rebre l'ordre de Júpiter de bufar una petxina sonora per fer retrocedir les aigües?** a) Aquiló b) Tritó c) Neptú d) Temis
7. **Què li van preguntar Deucalió i Pirra a Temis?** a) Buscar altres supervivents. b) Restaurar el llinatge humà. c) Construir un temple en el seu honor. d) Fer que les aigües tornin a baixar
8. **Què els ordena Temis a Deucalió i Pirra per restaurar el llinatge humà?** a) Buscar més supervivents. b) Llançar pedres darrere de l'esquena. c) Preguntar a les nimfes Corícides. d) Invocar a Júpiter.
9. **Què simbolitzen les pedres que llançaven Deucalió i Pirra?** a) Els ossos de la terra b) Les ànimes perdudes c) Els símbols dels déus d) Els oracles de Temis
10. **Què li diu Deucalió a Pirra sobre les pedres?** a) Que representen els déus enfadats b) Que són el fang del mar c) Que són els ossos de la gran mare d) Que són màgiques
11. **Com es transformen les pedres que llancen Deucalió i Pirra?** a) En humans amb aparença dura b) En animals màgics c) En arbres d) En deus de l'aigua
12. **Per què es considera que els humans són una raça dura, segons el mite?** a) Perquè provenen de les pedres b) Perquè són descendents del fang del riu c) Perquè van sobreviure al diluvi d) Perquè van ser creats per Prometeu
13. **Quin déu va dispersar els núvols per mostrar la terra al cel?** a) Neptú b) Júpiter c) Aquiló d)
14. **Com es diu el vent que Júpiter va utilitzar per allunyar les pluges?** a) Zèfir b) Aquiló c) Bòreas d) Euro
15. **Què va fer el sobirà de l'oceà per calmar les aigües?** a) Va usar un encantament màgic b) Va fer bufar Tritó c) Va deixar el seu trident d) Va preguntar als déus
16. **Quina divinitat va transmetre els oracles a Deucalió i Pirra?** a) Júpiter b) Temis c) Neptú d) Les nimfes Corícides

17. **Quina part de les pedres es convertia en carn?** a) La part sòlida b) La part humida i terrosa c) Les venes de la pedra d) La superfície de fang
18. **Què simbolitza el fang en el mite?** a) La destrucció del món b) El començament de la vida c) La ira dels déus d) El final del diluvi
19. **Com es descriu el so que Tritó emet amb la seva trompa?** a) Suau i tranquil b) Fort i que omple els litorals c) Lluent com la llum del sol d) Harmoniós i suau com la
20. **Què veuen Deucalió i Pirra quan comencen a desaparèixer les aigües?** a) Els déus en el cel b) Els pujols i boscos amb fang c) Els rius plens de vida d) Les restes de la destrucció
21. **Per què els altars del temple de Temis no tenien foc?** a) A causa de les aigües del diluvi b) Perquè els déus estaven enfadats c) Perquè era un temple sagrat d) Perquè ningú no podia entrar
22. **Quin és el sentiment predominant de Deucalió i Pirra al final del mite?** a) Por del futur b) Gratitude i esperança c) Tristesa i desesperació d) Alleujament però resignació.

DAFNE

El primer amor de Febos va ser Dafne, filla de Peneu, i no fou causat per un atzar cec, sinó per la cruel ira de Cupido. El Deli, tot just després d'haver vençut el serpent, l'havia vist mentre corbava l'arc i en tensava la corda, i li havia dit: *"Què fas tu, nen juganer, amb armes d'homes? Portar aquesta mena de càrrega a les espatlles m'escau a mi, que soc capaç d'infligir cops infal·libles a una fera o a un enemic, i que fa poc he abatut amb fletxes l'innombrable Pitó, que cobria tanta extensió de terreny amb el seu ventre carregat de verí. Tu acontenta't d'encendre amb la teva flama no sé quina mena d'amors i no vulguis aspirar a una glòria que a mi em pertoca."*

El fill de Venus li va respondre: *"El teu arc pot travessar tot allò que vulgui, però el meu et travessarà a tu; i en la mateixa mesura que tots els animals són inferiors a un déu, la teva glòria és menor que la meva."*

Això va dir, i, trencant l'aire amb el moviment de les seves ales, es va situar veloç al cim ombrívol del Parnàs. Del seu buirac carregat de sagetes va treure dues fletxes amb efectes ben diferents: l'una fa fugir l'amor, l'altra el provoca. La que el provoca és d'or i té una punta afilada i lluent; la que el fa fugir és roma i porta plom sota la canya. Aquesta última la va clavar a la nimfa, filla de Peneu; amb l'altra va ferir Apol·lo, travessant-li els ossos fins al moll.

Tot d'una, ell queda enamorat; ella, en canvi, fuig fins i tot de la paraula "amant". Gaudeix només dels amagatalls dels boscos i de les despulles de les feres que captura, imitant així la virginal Febe. Una cinta lligava els seus cabells deixats anar en desordre. Molts van ser els seus pretendents, però ella, desdenyant-los tots, incapaç de suportar la idea del matrimoni, recorre els paratges més amagats dels boscos, sense preocupar-se de saber què és l'himeneu, ni què és l'amor, ni què és el matrimoni.

El pare li havia dit sovint: *"Has de donar-me un gendre, filla."* I també: *"Filla meva, has de donar-me nets"*.

Ella, que odiava com un crim les torxes conjugals, s'avergonyia, i el seu bell rostre s'envermellia; envoltant el coll del pare amb els seus braços afalagadors, li digué: *"Atorga'm, pare estimadíssim, poder gaudir d'una virginitat perpètua. El meu pare la va concedir abans a Diana."*

Ell hi accedí; però a tu, Dafne, la teva mateixa bellesa t'impedeix aconseguir allò que desitges, i la teva aparença no s'adiu gens amb el teu vot. Febos l'estima; ha vist Dafne i desitja unir-se a ella. Espera aconseguir allò que vol, i els seus propis oracles l'enganyen.

Com es cremen les palles lleugeres un cop segades les espigues, com es cremen les tanques amb les torxes que un vianant, sense adonar-se'n, ha acostat massa o ha deixat enceses a l'arribada del dia, així el déu es consumeix en flames, així es crema fins al fons del seu cor i nodreix amb esperances un amor estèril. Mira els cabells d'ella que cauen en desordre pel seu coll i es pregunta com serien si els pentinés; veu els seus ulls brillants com estrelles, veu els seus llavis i no en té prou d'haver-los vist. Lloa els dits, les mans, els canells i els braços nus fins més amunt del colze; les parts que no veu les imagina encara més belles.

Ella, però, fuig més veloç que la brisa lleugera i no s'atura en sentir aquestes paraules que la criden: *"Nimfa, t'ho suplico, filla de Peneu, atura't; no et persegueixo amb males intencions. Així fuig l'ovella del llop, el cérvol del lleó, així fugen amb ales tremoloses les colomes de l'àliga; cadascú del seu enemic. Jo et segueixo perquè t'estimo. Ves amb compte de no caure; que les teves cames no sentin les ferides dels esbarzers, i que jo no et causi dolor. Els camins per on t'afanyes són abruptes; no corris tant, t'ho prego. Sàpigues qui has enamorat: no soc un habitant de les muntanyes ni un pastor rude. A mi m'obeeixen Delos, Claros i Tènedos, i la residència reial de Pàtara; Júpiter és el meu pare. Per mi es revela el que ha estat, el que és i el que serà; els meus cants s'acompanyen del so de les cordes. La meua fletxa és infal·lible, tot i que n'hi ha una encara més infal·lible, la que ha ferit el meu cor abans lliure de cuïtes. He inventat la medicina i soc anomenat auxiliador arreu; però el mal d'amor no pot ser guarit amb cap herba, i les arts que són útils a tothom no serveixen al seu propi senyor."*

Tenia intenció de continuar parlant, però la filla de Peneu fugí amb la seva cursa esporuguida i el deixà amb el discurs inacabat. També aleshores li semblà bella: els vents li descobrien les formes del cos, l'aire li agitava els vestits mentre corria i la brisa li empenyia enrere els cabells; la fugida mateixa augmentava la seva bellesa.

Però el jove déu ja no pot suportar perdre més temps amb paraules i, empès per l'amor, segueix les seves petjades amb passos ansiosos. Com quan un gos de les Gàl·lies ha vist una llebre en camp obert —l'un busca la presa, l'altra la salvació; l'un sembla a punt d'atrapar-la, l'altra escapa per ben poc—, així corrien el déu i la donzella, ell mogut per l'esperança, ella per la por. Ajudat per les ales de l'amor, ell és més ràpid; encalça l'esquena de la fugitiva i li llança el seu alè sobre els cabells escampats pel coll.

Ella, esgotada, empal·lideix i, vençuda per l'esforç de la fugida vertiginosa, diu tot mirant les aigües del Peneu: *"Ajuda'm, pare, si és cert que els rius teniu poder diví; destrueix, transformant-la, aquesta figura meua que m'ha fet massa desitjada."*

Tot just acabada la pregària, un pesat entorpiment envaeix els seus membres: els pits delicats són coberts per una fina escorça, els cabells es transformen en fulles, els braços en branques; els peus, fins aleshores tan àgils, queden fixats a terra com arrels immòbils, i el cap esdevé una copa d'arbre. Només en resta la bellesa resplendent.

Febos, tanmateix, continua estimant-la: posa la mà sobre el tronc i sent encara bategar el seu cor sota la nova escorça; estreny les branques com si fossin membres i omple la fusta de petons, però la fusta els refusa. Llavors el déu diu: *"Ja que no pots ser la meua esposa, seràs el meu arbre. Ornaràs, llorer, els meus cabells, la meua lira i el meu buirac; acompanyaràs els cabdills romans quan, entre cants d'alegria, celebrin els seus triomfs, i el Capitoli sigui testimoni de llargues desfílades. Et dreçaràs també com a guardiana fidel davant les portes d'August i protegiràs la corona d'alzina situada al centre. Igual que el meu cap resta sempre jove i els meus cabells no són mai tallats, rep també tu l'honor d'un fullatge perenne."*

Peà havia acabat de parlar; el llorer va assentir amb les seves branques novelles i semblà agitar la copa com si fos un cap.

Qüestionari

1. **Qui va ser el primer amor de Febus?** a) Diana b) Dafne c) Venus d) Temis
2. **Quina era la relació de Dafne amb Peneu?** a) Era la seva germana b) Era la seva filla c) Era la seva esposa d) Era la seva deessa protectora
3. **Què va provocar l'amor de Febus per Dafne?** a) Un atzar cec b) La ira de Cupido c) Un oracle de Temis d) La bellesa de Dafne
4. **Què va dir Febus a Cupido sobre les seves armes?** a) Que eren més poderoses que les seves b) Que no eren adequades per a un nen c) Que eren inútils contra els déus d) Que eren un regal de Júpiter
5. **Quantes fletxes va treure Cupido del seu buirac?** a) Una b) Dues c) Tres d) Quatre
6. **Quin efecte tenia la fletxa d'or de Cupido?** a) Feia fugir l'amor b) Produïa l'amor c) Atorgava immortalitat d) Provocava odi

7. **Quin efecte tenia la fletxa de plom de Cupido?** a) Feia fugir l'amor b) Produïa l'amor c) Provocava enveja d) Atorgava saviesa
8. **A qui va ferir Cupido amb la fletxa d'or?** a) Dafne b) Febus c) Peneu d) Diana
9. **A qui va ferir Cupido amb la fletxa de plom?** a) Dafne b) Febus c) Peneu d) Diana
10. **Què desitjava Dafne més que res?** a) Casar-se amb Febus b) Gaudir d'una virginitat perpètua c) Convertir-se en deessa d) Fugir del seu pare
11. **Què li va concedir Peneu a Dafne?** a) La seva mà en matrimoni b) La virginitat perpètua c) La immortalitat d) La capacitat de fugir dels déus
12. **Què va impedir que Dafne aconseguís el seu desig?** a) La seva bellesa b) La ira de Júpiter c) La persecució de Diana d) La seva relació amb Peneu
13. **Com es va transformar Dafne per escapar de Febus?** a) En un riu b) En un llorer c) En una estrella d) En una roca
14. **Què va fer Febus quan Dafne es va transformar?** a) Va deixar de perseguir-la b) Va abraçar el tronc de l'arbre c) Va demanar ajuda a Júpiter d) Va destruir l'arbre
15. **Què va prometre Febus al llorer?** a) Que seria immortal b) Que seria el seu arbre sagrat c) Que seria la seva esposa d) Que seria un símbol de guerra
16. **Què simbolitza el llorer per Febus?** a) La seva glòria eterna b) La seva derrota c) El seu amor per Dafne d) La seva immortalitat
17. **Què va fer el llorer quan Febus va parlar-li?** a) Va caure a terra b) Va assentir amb les branques c) Va florir immediatament d) Va perdre les fulles
18. **Què va dir Febus sobre el fullatge del llorer?** a) Que seria perenne b) Que canviaria amb les estacions c) Que seria sagrat només per als déus d) Que desapareixeria amb el temps
19. **Què va inspirar l'amor de Febus per Dafne?** a) La seva bellesa b) La fletxa de Cupido c) Els oracles de Temis d) La seva immortalitat
20. **Què representa el mite de Febus i Dafne?** a) La lluita entre amor i llibertat b) La venjança dels déus c) La creació de la natura d) La immortalitat de l'amor

LLIBRE II

FAETONT

Un dia, quan Faetont era jove, el seu amic Èpafos li va dir que era ben insensat creient-se tot allò que la seva mare, la nimfa Clímene, li deia. Aquest també li va dir que la seva mare l'havia enganyat sobre els seus orígens, donant a entendre que Faetont no era fill del déu del Sol, Hèlios. Avergonyit, Faetont va contenir la seva còlera i va anar a buscar la seva mare per preguntar-li si allò que li havia dit Èpafos era cert i, que si ho era, li donés indicis que demostrassin la identitat divina del seu pare, Hèlios. Clímene, enfurismada i commoguda alhora, va jurar al seu fill que els seus orígens celestials i divins eren certs, i va revelar-li l'indret on podria trobar al déu del Sol perquè anés a veure'l ell mateix.

Faetont, seguint les paraules de la seva mare, es va dirigir cap a la part oriental del món, allà per on sortia el sol cada dia, allà on Hèlios tenia el seu Palau luxosament decorat. Allà, al costat del seu tron, es trobaven el Dia, l'Any, el Segle, el Mes i les Hores; l'Estiu, la Primavera, la Tardor i l'Hivern. Un cop davant del déu del Sol, Faetont li demana que li doni proves irrefutables que demostrin que ell és, veritablement, el seu pare. Llavors, Hèlios diu que li concedirà un desig, qualsevol, perquè es cregui que és el seu pare. Aleshores, Faetont, ràpidament, li demana que vol conduir el carro de foc tirat pels cavalls alats durant un dia. Just després de dir això, el déu se'n penedeix de la seva promesa i li prega que canviï el seu desig, que aquella feina no és apta

per a un mortal com ho és ell, diu que ni tan sols Júpiter és capaç de fer-ho. Al final, ha de complir la seva promesa i li explica com és el camí que ha de seguir amb el carro al llarg del dia: comença amb una forta pujada que costa molt esforç als cavalls, segueix per la part del mig del cel, que té una gran alçada i acaba amb un fort descens que cal controlar amb força. Tot i així li demana, altre cop, que canviï el seu desig ara que encara està a temps i, a més, li diu que la pròpia preocupació per la seva seguretat ja és una mostra irrefutable de la seva paternitat. De totes maneres, Faetont ho rebutja i insisteix en el seu primer desig. Hèlios prepara el carro fet per Vulcà i demana al seu fill que no deixi als cavalls volar ni massa alt ni massa baix, ja que portaria conseqüències terribles a la Terra. Faetont perd el control des del primer moment en que puja al carro deixant anar les regnes, fent així que els cavalls es desviessin i causant un enrenou entre les constel·lacions (els cavalls havien notat un canvi de pes sobre el jou i van entendre que no era Hèlios qui els dirigia, sinó el seu fill). Després, poc a poc, va anar-se apropant a la superfície de la Terra, cremant ciutats, països i muntanyes; secant rius, formant deserts i enfosquint així la pell dels etiòps (habitants d'Etiòpia). Quan va arribar a mig del cel, va empal·lidir al veure tanta alçada i li tremolaven les cames; en aquell moment va començar-se a penedir d'haver demanat aquell desig.

Amb tot això que estava passant per culpa de Faetont, la mare Terra va dirigir-se a Júpiter demanant-li què havia fet per merèixer aquella mena de càstig destructiu. Tot seguit, el déu va llançar un dels seus poderosos llamps contra el carro de foc i el va destruir en mil bocins, aturant així el caos que Faetont havia causat al món. Aquest però, va caure del cel incendiat a un riu, on les nimfes en van recuperar el cos i el van enterrar tot deixant una inscripció a la tomba d'aquest que deia: "Aquí jeu Faetont, que va conduir el carro del seu pare. Tot i que no va ser capaç de portar-lo, va morir en un gran acte de gosadia". Des del moment en que Hèlios va assabentar-se de la mort del seu fill, va entristir-se molt i, conseqüentment, va deixar la Terra en la penombra durant un dia sencer.

Qüestionari:

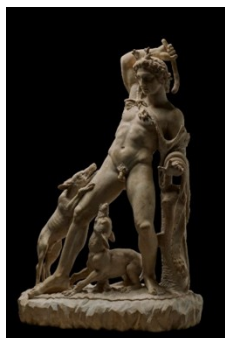
1. **Què li diu Èpafos a Faetont sobre els seus orígens?** a) Que és un heroi. b) Que no és fill d'Hèlios. c) Que és descendent de Zeus. d) Que és immortal.
2. **Qui era la mare de Faetont?** a) Dafne b) Venus c) Clímene d) Diana
3. **Què jura Clímene al seu fill Faetont?** a) Que Hèlios és realment el seu pare. b) Que Júpiter és el seu protector. c) Que Èpafos menteix. d) Que pot volar el carro del sol.
4. **On viu Hèlios?** a) Al cim de l'Olimp. b) A l'orient, allà on surt el sol. c) Al regne de Vulcà. d) Al riu Estígia.
5. **Què troba Faetont al palau d'Hèlios?** a) Els quatre vents. b) El Dia, l'Any, el Mes i les Hores. c) Les constel·lacions. d) Els tres déus de la llum
6. **Quina prova li ofereix Hèlios a Faetont per demostrar la seva paternitat?** a) Li dona un tro reial. b) Li concedeix un desig. c) Li entrega les regnes del món. d) Li promet immortalitat.
7. **Què demana Faetont a Hèlios com a desig?** a) Volar amb els cavalls alats. b) Conduir el carro del sol. c) Viatjar per les constel·lacions. d) Convertir-se en déu.
8. **Per què Hèlios intenta dissuadir Faetont del seu desig?** a) Perquè el carro és molt antic. b) Perquè no és una tasca per a un mortal. c) Perquè Júpiter ho havia prohibit. d) Perquè no confia en ell.
9. **Qui havia fabricat el carro d'Hèlios?** a) Júpiter b) Vulcà c) Apol·lo d) Cupido
10. **Quin advertiment dona Hèlios a Faetont abans de conduir el carro?** a) Que mai deixi anar les regnes. b) Que voli per sobre de les estrelles. c) Que només voli de nit. d) Que no miri enrere.
11. **Què passa quan Faetont puja al carro?** a) Manté el control amb èxit. b) Perd el control immediatament. c) Segueix les instruccions del seu pare. d) S'acosta massa a la Lluna.
12. **Quina conseqüència té la pèrdua de control de Faetont sobre el carro?** a) Es desvia cap al cel. b) Causa incendis i deserts a la Terra. c) Genera una tempesta gegant. d) Enfosqueix la Lluna.
13. **Per què els etiòps tenen la pell enfosquida segons el mite?** a) Pel pas de Faetont amb el carro. b) Pel càstig de Júpiter. c) Per la proximitat al sol. d) Per una maledicció d'Hèlios.
14. **Què demana la mare Terra a Júpiter?** a) Que posi fi al caos. b) Que premiï Faetont. c) Que creï més rius. d) Que protegeixi les constel·lacions.

15. **Com resol Júpiter la situació?** a) Utilitza un encantament per calmar el carro. b) Llença un llamp al carro de Faetont. c) Fa que Hèlios recuperi el carro. d) Destruïx els cavalls alats.
16. **On cau Faetont després de ser fulminat?** a) A una muntanya. b) Al riu Erídan. c) Al mar Mediterrani. d) A la Terra.
17. **Qui recull el cos de Faetont?** a) Els cavalls alats. b) Les nimfes. c) Hèlios. d) Júpiter.
18. **Què diu la inscripció a la tomba de Faetont?** a) "Aquí jeu un heroi valent." b) "Fill del sol, portador de llum." c) "Aquí jeu Faetont, que va conduir el carro del seu pare." d) "Llum eterna sobre la seva memòria."
19. **Com reacciona Hèlios a la mort de Faetont?** a) Jura venjança contra Júpiter. b) Enfosqueix la Terra durant un dia. c) Crea un monument en honor al seu fill. d) Deixa el seu palau per sempre.
20. **Quin és el tema principal d'aquest mite?** a) La gosadia i les conseqüències dels errors. b) La venjança dels déus. c) La creació de deserts i rius. d) El valor de la immortalitat.

LLIBRE III:

ACTÈON I DIANA

Hi havia una vall plena de pins i xiprers punxeguts, coneguda com Gargàfia, consagrada a Diana, la deessa de curt vestit. En el lloc més apartat, hi havia una gruta envoltada per una selva natural, formada sense intervenció humana. La natura, amb la seva pròpia habilitat, havia imitat l'art, creant un arc natural amb roca viva i toves lleugeres. A la dreta, un brollador d'aigua prima i cristal·lina murmurava, envoltat de ribes cobertes d'herba.

Aquí, la deessa de les selves solia banyar els seus membres virginals en les aigües cristal·lines quan estava fatigada de la caça. En arribar-hi, confiava les seves armes a una nimfa: la javelina, el buirac i l'arc destensat. Una altra nimfa recollia el vestit que la deessa es treia, mentre dues més li deslligaven el calçat. La més hàbil de totes, Cròcale, de la família Ismènide, recollia els cabells de la deessa en un monyo, tot i que ella mateixa els portava solts.

Mentre Diana es banyava, el net de Cadme, després d'abandonar els seus treballs i errant per un bosc desconegut, va arribar a aquella espessor, guiat pel destí. En penetrar a la gruta humida pel brollador, les nimfes, en veure un home, es van colpejar els pits i van omplir el bosc de crits sobtats. Es van agrupar al voltant de Diana per ocultar-la amb els seus cossos, però la deessa, més alta que elles, sobresortia fins al coll. El seu rostre es va tnyir del color de l'aurora o dels núvols il·luminats pel sol, en sentir-se vista sense roba.

Tot i la protecció de les nimfes, Diana es va apartar, girant el cap enrere. Desitjant tenir les seves fletxes a mà, va agafar aigua del brollador i la va llançar al rostre de l'home, mullant-li també els cabells amb el líquid venjador. Amb veu ferma, va pronunciar aquestes paraules: "Ara explica que m'has vist nua, si pots." Sense afegir més amenaces, li va posar unes banyes de cérvol al cap, li va allargar el coll, va transformar les seves orelles en puntes, les mans en peus, els braços en potes llargues, i va cobrir el seu cos amb una pell tacada.

Afegeix-hi també la por: l'heroi fill d'Autònoe va fugir, i en la seva pròpia carrera es sorprenia de la velocitat que tenia. Quan va veure reflectida a l'aigua la seva cara i les seves banyes, va voler exclamar: "Desgraciat de mi!" Però cap paraula va sortir. Va emetre un gemec, que va esdevenir el seu nou llenguatge. Llàgrimes van lliscar per un rostre que ja no era el seu, i només li va quedar la seva intel·ligència original.

Què podia fer? Tornar a casa, a la mansió reial, o amagar-se a les selves? La vergonya li ho impedia per un costat, i el temor per l'altre. Mentre vacil·lava, els gossos Melampo i Icnòbates van ser els primers a descobrir-lo i van donar el senyal amb els seus lladrucs. Icnòbates, d'origen cretenc, i Melampo, de raça espartana, li van encapçalar la persecució.

Tot l'estol de gossos el va començar a perseguir, àvids de botí, per roques i penyals, per cingles inaccessibles, per camins difícils i per on no hi havia camí. Ell fugia per paratges on tantes vegades ell mateix havia perseguit abans, i ara fuig dels seus propis servidors. Desitjava cridar: "Soc Actèon, reconeixeu el vostre senyor!" Però les paraules no sortien. Els lladrucs emplenaven l'aire. Melanquetes va ser el primer a fer-li ferides al llom; el van seguir Terodamant i Oresítrof, que va mossegar-li l'espatlla. Encara que havien partit més tard que els altres, van arribar primer en seguir dreceres de la muntanya. Mentre aquests gossos el retenien, es van congrega els altres de l'estol i van enfonsar les seves dents en aquell cos, fins que ja no quedava espai per ferir.

Ell gemegava, i la seva veu, ni humana ni cérvola, s'omplia de laments tristos que ressonaven als cims que ell coneixia tan bé. Amb els genolls a terra, en actitud suplicant i com si volgués demanar ajuda, movia el cap a banda i banda, com si allargués els braços. Però els seus companys, que res sospitaven, animaven els gossos i el cercaven amb la mirada, cridant: "Actèon!" Com si estigués absent. Quan ell, en sentir el seu propi nom, girava el cap, els altres lamentaven que no estigués allà per veure l'espectacle de la presa que es presentava davant d'ells.

Ell desitjava estar absent, però hi era. Veia com els seus propis gossos l'assetjaven i, amb els musells enfonsats al seu cos, posaven fi a la seva vida. Amb moltes ferides es va extingir finalment la seva vida, i només llavors va cessar la còlera de Diana, la deessa del buirac.

Qüestionari:

- Quin era el nom de la vall descrita al text?** a) Gargàfia b) Arcàdia c) Olímpia d) Delfos
- A qui estava consagrada la vall?** a) Atenea b) Diana c) Venus d) Afrodita
- Com era l'arc natural descrit a la gruta?** a) Fet de marbre polit b) Creat per la natura amb roca viva i toves lleugeres c) Construït amb fusta d) Fet per artesans locals
- Què feia Diana quan estava fatigada de la caça?** a) Dormia en un camp obert b) Es banyava al brollador cristal·lí c) Ofereix sacrificis als déus d) Caçava ocells petits
- Qui cuidava de les armes de Diana?** a) Les nimfes b) Els faunes c) Els sàtirs d) Els centaures
- Quin color es menciona que tenia Diana quan es va sentir observada?** a) Blau com el cel clar b) El color dels núvols il·luminats pel sol c) Vermell encès d) Daurat com la llum del sol
- Què va fer Diana amb l'aigua del brollador?** a) Va rentar les seves armes b) Va llançar-la al rostre d'Actèon c) Va regar les flors de la vall d) Va apagar un foc accidental
- Quina transformació va patir Actèon?** a) Es va convertir en un cérvol b) Va esdevenir una nimfa c) Es va transformar en un arbre d) Va desaparèixer completament
- Què va sentir Actèon quan va veure el seu reflex a l'aigua?** a) Orgull de la seva nova forma b) Tristesa i desesperació c) Enveja dels seus gossos d) Indiferència
- Què li va impedir tornar a la mansió reial?** a) El temor b) La vergonya i el temor c) La falta d'orientació d) Una tempesta sobtada
- Qui van ser els primers gossos a detectar Actèon?** a) Melampo i Icnòbates b) Terodamant i Oresítrof c) Icnòbates i Cròcale d) Melampo i Cròcale *Resposta: a) Melampo i Icnòbates*
- Per què Actèon fugia?** a) Per escapar dels caçadors humans b) Per evitar ser atrapat pels seus gossos c) Per trobar Diana de nou d) Per retornar a la vall
- Quin era el crit dels seus servidors mentre el perseguien?** a) "Veniu gossos!" b) "Actèon!" c) "Cérvol!" d) "Diana!"
- Com es sentia Actèon mentre era perseguit pels gossos?** a) Confós però esperançat b) Anhelant ser reconegut c) Enfadat amb Diana d) Optimista i valent
- Quin va ser el primer gos que va ferir Actèon?** a) Icnòbates b) Melampo c) Melanquetes d) Terodamant
- Quina va ser l'última acció de Diana contra Actèon?** a) La transformació inicial b) Deslligar els gossos contra ell c) Escarnir-lo verbalment d) No intervenir més i deixar que els gossos acabessin la feina

Eco i Narcís

Tirèsies, la fama del qual era ben coneguda a les ciutats aònies, donava sempre respostes infal·libles a la gent que acudien a consultar-lo. La primera que va posar a prova la veritat i l'eficàcia dels seus oracles va ser la blavosa Liríope, a qui el riu Cefís havia violat, atrapant-la amb el seu corrent sinuós i empresonant-la entre les seves aigües. La bellíssima nimfa va quedar embarassada i, del seu ventre, va néixer un nen que

des de ben petit era capaç de despertar passions. El va anomenar Narcís.

Quan li van preguntar a Tirèsies si el nen viuria molts anys fins a una vellesa avançada, l'endeví va vaticinar: *"Sí, sempre que no arribi a conèixer-se a si mateix."* Durant molt de temps, les paraules del vident van semblar enigmàtiques, però els esdeveniments posteriors, la manera com va morir i la singularitat de la seva bogeria van demostrar que eren encertades.

Narcís, de fet, acabava de fer setze anys. La seva bellesa era tan captivadora que podia passar tant per un noi com per un jove adult. Molts nois i noies el desitjaven, però —tant era l'orgull que acompanyava aquella bellesa tan delicada— no hi havia cap jove ni noia que aconseguís tocar-li el cor.

Un dia, mentre espantava cérvols cap a les xarxes de caça, el va veure la nimfa de veu sonora, Eco, que encara no havia après a callar quan li parlaven ni tampoc a parlar la primera. Eco, en aquella època, encara tenia cos i no era només una veu. Tot i ser molt xerraire, la seva boca només li servia per repetir les darreres paraules que escoltava. Això era així per voluntat de Juno. Sempre que podia sorprendre les nimfes als braços de Júpiter, al cim de les muntanyes, Eco, amb astúcia, entretenia la deessa amb converses interminables, donant temps a les nimfes per fugir. Quan la filla de Saturn se'n va adonar, li va llançar aquesta maledicció: *"Perdràs el control d'aquesta llengua amb què m'has enganyat i només podràs fer un ús molt limitat de la veu."*

I així es va complir l'amenaça. Eco només podia repetir les darreres paraules que sentia i reproduir-les amb exactitud.

Quan va veure Narcís vagarejant pels camps solitaris, Eco es va sentir encesa d'amor i va començar a seguir-lo d'amagat. Com més el seguia, més sentia la flama que l'abrusava. Era com el sofre que es consumeix en flames quan una espurna se li acosta. Quantes vegades va voler dirigir-se a Narcís amb paraules afectuoses i adreçar-li dolces súplices! Però la seva naturalesa li ho impedia i no li permetia prendre la iniciativa. Tanmateix, estava decidida a fer tot el que podia: esperar que ell parlés primer per poder respondre amb les seves paraules.

El noi, que per atzar s'havia separat de la colla dels seus fidels companys, va dir: "¿Hi ha algú per aquí?", i Eco li va respondre: "Per aquí". Ell, sorprès, va mirar a totes bandes i va cridar amb veu enèrgica: "Vine!"; ella va repetir el crit, responent a qui la cridava. Ell va girar-se per mirar, i en no veure ningú apropant-se, va dir: "¿Per què fuges de mi?", i va rebre com a resposta les mateixes paraules. El noi, enganyat per aquella veu que semblava contestar-li, va insistir: "Aquí, reunim-nos!" I Eco, que mai no respondria de més bon grat a cap altre so, va repetir: "Reunim-nos!" Conseqüent amb les seves paraules, va sortir del bosc i va córrer a llançar els braços al voltant del seu coll, tal com tantes vegades havia desitjat. Però ell va fugir, i mentre ho feia, va exclamar: "Treu aquests braços del meu coll! M'estimo més morir. Mai no m'uniria a tu." Ella només va poder repetir: "M'uniria a tu."

En veure's refusada, Eco es va amagar al bosc, avergonyida, ocultant el seu rostre entre les fulles. Des d'aquell moment, va viure en coves solitàries. Tot i això, el seu amor per Narcís no es va extingir, sinó que va créixer amb el dolor del seu menyspreu. La tristesa no la deixava dormir, i la seva infelicitat va fer que el seu cos es consumís: la magresa li va arrugar la pell fins que tota la substància del seu cos es va esvaïr en l'aire. Només en van quedar la veu i els ossos; la veu va continuar viva, mentre que els ossos, diuen, es van transformar en

pedres. Des d'aleshores, Eco es va amagar als boscos i mai més no se la va tornar a veure. Només se sent la seva veu, l'únic testimoni de la seva existència.

Narcís no només havia jugat amb els sentiments d'Eco, sinó també amb els d'altres nimfes nascudes de les aigües i de les muntanyes, i fins i tot abans havia desdenyat una munió d'homes. Finalment, algú que havia estat rebutjat per ell va aixecar els braços al cel i va exclamar: "Tant de bo ell també estimi així i mai pugui posseir l'objecte del seu amor!" La deessa de la venjança va accedir a aquesta pregària.

Hi havia una font d'aigües tan clares com la plata, verge de qualsevol interferència: ni pastors, ni cabres, ni cap altra mena de bestiar l'havien tocat. Mai cap ocell, cap animal salvatge ni cap branca caiguda l'havien alterada. Estava envoltada d'herba fresca, alimentada per la proximitat de l'aigua, i d'un bosc dens que no permetia que el sol escalfés aquell indret. Aquí va arribar Narcís un dia, fatigat per la cacera i per la calor de l'estiu, atret per la bellesa de l'indret i de la font. Quan va voler apaivagar la seva set, va sentir créixer dins seu una altra mena de set: mentre bevia, va quedar corprès per la imatge que veia. Es va enamorar d'una il·lusió sense cos, convençut que era una altra persona i no el seu propi reflex.

En quedà embadalit, immòbil com una estàtua de marbre de Paros, ajagut a terra contemplant els seus ulls que lluien com astres, els seus cabells dignes de Bacus i d'Apol·lo, les seves galtes sense pèl, el seu coll d'ivori, la gràcia de la seva boca i el rubor que es barrejava amb la blancor de la seva pell. S'admirava d'allò que el feia admirable. Sense saber-ho, es desitjava ell mateix: era ell mateix qui l'agradava. Quan volia abraçar aquell cos, era a ell mateix a qui volia posseir. Però el foc que volia encendre era el mateix que el consumia.

Quantes vegades va besar la font enganyosa sense èxit! Quantes vegades va intentar abraçar aquell coll reflectit en l'aigua sense poder aconseguir res! No sabia què era allò que veia, però el consumia. La mateixa il·lusió que enganyava els seus ulls l'excitava. Crèdul, ¿per què maldava en va per assolir una imatge fugaç? Allò que cercava no existia. Si només hagués pogut apartar-se, la imatge hauria desaparegut. Però no podia, i allò que desitjava tant era l'ombra del seu propi reflex, que depenia només de la seva presència.

Ni la necessitat de menjar ni la de dormir el podien arrencar d'allà. Estès sobre l'herba, a l'ombra, contemplava insaciablement aquella imatge enganyadora i se sentia morir pels ulls que eren els seus. Aixecant el cos lleument i estenent els braços cap als boscos que l'envoltaven, va exclamar: "¿Ha existit mai, boscos, algú que hagi patit un amor tan cruel com el meu? Ho sabeu bé, perquè heu amagat molts amants al llarg dels segles. ¿Podeu recordar algú que s'hagi consumit així? M'agrada el que veig, però no puc atènyer aquest noi que tant m'agrada. Aquesta follia domina el meu amor. I el que fa encara més dolorós aquest patir és que no ens separa ni la immensitat del mar, ni camins llargs, ni muntanyes, ni murs amb portes tancades. Només una fina làmina d'aigua s'interposa entre nosaltres."

També va dir: "Ell desitja que l'abraci; ho sé, perquè cada vegada que m'acosto a l'aigua per besar-lo, ell també lluita per apropar-me els llavis. Sembla que podria tocar-lo, però és impossible! Siguis qui siguis, surt d'aquí. ¿Per què em jugues d'aquesta manera? ¿On vas quan et busco? No és el meu aspecte ni la meva edat el que et fa fugir; fins i tot les nimfes m'han estimat. Quan somric, em somrius; quan ploro, plores amb mi. Aquest noi... sóc jo. Ja no m'enganya la meva pròpia imatge. M'abruso d'amor per mi mateix i el foc que m'encén em crema per dins."

Va continuar: "Tant de bo pogués separar-me del meu cos! És estrany, voler separar-se de l'objecte estimat. El patiment m'està consumint. No em queda gaire temps de vida, i estic esgotant-me en plena joventut. No em fa por morir, perquè la mort m'alliberarà del patiment. Però voldria que aquest que estimo continués vivint. Ara tots dos morirem junts, compartint el nostre darrer sospir."

Amb aquestes paraules i en un moment d'agonia, va tornar a mirar la seva imatge. Les seves llàgrimes, caient, van enterbolir la superfície de l'aigua, fent desaparèixer la figura reflectida. Va cridar: "¿On vas? No em deixis! Si us plau, queda't i alimenta, si més no, la meva follia!" Entre planys, va deixar caure el vestit i es va colpejar

el pit amb les mans blanques com el marbre. El pit va adquirir un to rosat, semblant al dels fruits immadurs que es van tenyint de porpra. Quan l'aigua es va aclarir de nou, va veure la seva imatge i ja no ho va poder suportar més.

Com la cera groguenca que es fon amb la flama suau o com el gebre que es desfà amb el sol del matí, Narcís es va consumir. L'amor que el cremava per dins el va devorar. Ja no quedava en ell aquell color viu, ni força, ni res del que l'havia fet admirable. El seu cos ja no era el mateix que Eco havia estimat.

Malgrat la seva còlera, Eco es va entristir profundament en veure'l en aquell estat. Quan ell gemegava "ai!", ella repetia "ai!". Quan ell es colpejava els membres amb les mans, ella li retornava el so dels cops. Les seves darreres paraules, dirigint una última mirada a les aigües, van ser: "Ai, noi, t'he estimat tant... per res!" I l'indret va repetir els seus mots. Va exclamar "adéu!" i Eco, amb la seva veu ressonadora, li va respondre: "adéu!"

El seu cap es va deixar caure exhaurit damunt l'herba verda, i la mort va tancar els ulls que tant havien admirat la bellesa del seu amo. Fins i tot en el món infernal, continuava contemplant-se en les aigües de l'Estix.

Les nàïades, germanes seves, el van plorar i van tallar-se els cabells en senyal de dol. També el van plorar les dríades, mentre Eco repetia els seus laments. Preparaven la pira funerària i les torxes, però no van trobar el seu cos. En el seu lloc, al centre, només hi havia una flor groga envoltada de pètals blancs.

Qüestionari:

1. **Per què Eco només podia repetir les últimes paraules que sentia?** a) Era tímida de naixement b) Va ser maleïda per Juno c) Volia desafiar Narcís d) Va ser ferida per un encantament.
2. **Com intentava Eco ajudar les nimfes en relació a Juno?** a) Fent-les invisibles b) Entretenint Juno amb xerrameca c) Amagant-les en coves d) Cantant per despistar Juno .
3. **Què fa Eco després que Narcís la rebutja?** a) Torna a veure'l i insisteix b) S'amaga al bosc i viu en coves c) Demana ajuda a altres nimfes d) Decideix oblidar-lo per sempre .
4. **Què passa amb el cos d'Eco al final?** a) Es transforma en un núvol b) Esdevé invisible c) S'aprima fins desaparèixer i només en queda la veu d) Es converteix en una flor .
5. **Què simbolitza Eco en la mitologia?** a) La pèrdua de la identitat pròpia b) L'amor correspost c) La ira dels déus d) La immortalitat de la veu .
6. **Com es descriu l'amor d'Eco per Narcís?** a) Com intens però efímer b) Com apassionat però impossible c) Com correspost però tràgic d) Com distant però durador .
7. **Què repeteix Eco quan Narcís diu "Adéu"?** a) "Estima'm!" b) "Adéu!" c) "Torna!" d) "Em plores!" .
8. **Què vaticina Tirèsies sobre el futur de Narcís?** a) Que mai no arribarà a ser feliç b) Que viurà molt si no es coneix a si mateix c) Que serà estimat per molts però mai correspost d) Que morirà d'amor jove .
9. **A què es refereix el "foc que crema Narcís per dins"?** a) A la passió pel reflex b) A la ira contra Eco c) A la venjança de Juno d) Al càstig dels déus .
10. **On es produeix el desenllaç de Narcís?** a) A la casa d'Eco b) Al bosc on troba Eco c) A la font d'aigües cristal·lines d) En una cova misteriosa .
11. **Quin és el principal obstacle entre Narcís i la imatge que desitja?** a) La profunditat de l'estany b) Una làmina d'aigua c) Una paret de vidre màgica d) El seu reflex en un mirall .
12. **Què simbolitza la història de Narcís?** a) L'arrogància humana b) La vanitat i l'amor propi desmesurat c) La pèrdua de la immortalitat d) La justícia divina .
13. **Què fa Narcís quan veu la seva imatge per primera vegada?** a) S'adona de la veritat immediatament b) Queda corprès i intenta abraçar-la c) S'amaga per evitar-la d) Busca una altra font per contrastar-la .
14. **Quina flor neix després de la mort de Narcís?** a) Una margarida b) Un nenúfar c) Un narcís d) Una rosa blanca .

15. **Qui escolta els últims laments de Narcís?** a) Els déus de l'Olimp b) Eco, amb la seva veu ressonadora c) Els pastors de la muntanya d) Tirèsies .
16. **Què pensen les nàïades i les dríades de la mort de Narcís?** a) La celebren com un càstig merescut b) La lamenten profundament c) No li donen importància d) S'amaguen per por dels déus .
17. **Què utilitzen les nàïades com a ofrena per lamentar Narcís?** a) Corones de flors b) Els seus cabells tallats c) Llàgrimes cristal·lines d) Cants melancòlics .
18. **Què fa Eco cada vegada que Narcís es colpeja el pit?** a) Li repeteix els cops amb la seva veu b) S'apropa i intenta calmar-lo c) Fuig atemorida d) Demana ajuda a les nimfes .
19. **Com descriu el text el procés de desaparició de Narcís?** a) Com una foguera encesa que crema ràpidament b) Com cera que es fon o gebre que es desfà al sol c) Com una ombra que s'esvaeix lentament d) Com un arbre que cau després d'un llamp .
20. **On continua Narcís mirant-se després de la seva mort?** a) A les aigües de l'Estix; b) A les aigües de l'Olimp; c) A les fonts del món mortal d) A un mirall en els estatges infernals .

LLIBRE IV

PÍRAM I TISBE

Píram i Tisbe —ell, el més bell de tots els joves, i ella, la més destacada de les noies d'Orient— vivien en dues cases contigües, a la ciutat de Semiramis, envoltades d'una alta muralla de maons. El fet de ser veïns va fer que es coneguessin, que el seu amor comencés a florir i, amb el temps, anés creixent. Fins i tot s'haurien unit en matrimoni, però els seus pares els ho van impedir. No obstant això, el que no van poder impedir va ser que una ardent passió s'apoderés dels seus cors per igual.

La paret comuna entre les dues cases tenia una esquerda que s'havia format en el moment de la construcció. Aquest defecte, del qual ningú no s'havia adonat al llarg dels segles, va ser descobert pels amants, que el van convertir en un camí per a les seves paraules. Amb tènues xiuxiueigs, les seves paraules d'amor travessaven la paret. Sovint, quan Tisbe es trobava en un costat i Píram a l'altre, es deien: "Paret envejosa, per què t'interposes entre els amants? Què et costaria deixar que els nostres cossos s'unissin? O, si això és demanar massa, que t'obris una mica perquè poguéssim besar-nos?"

I encara afegien: "No som desagraïts; hem de reconèixer que et devem el fet d'haver donat a les nostres paraules un camí per arribar a les orelles estimades."

Després de pronunciar aquests mots inútils, cadascú, des del seu costat, s'acomiadava quan arribava la nit. Fins i tot feien petons a la paret, petons que mai no arribarien a l'altre.

L'endemà, quan el sol va eixugar el gebre de l'herba amb els seus raigs, es van reunir al lloc acostumat. Després de molts plans murmurats en veu baixa, van decidir que, en el silenci de la nit, provarien d'enganyar els seus guardians i sortir per la porta. Un cop fora de casa, deixarien també la ciutat. Per no perdre's caminant pel camp obert, van acordar trobar-se al sepulcre de Ninus i amagar-se sota l'arbre que li donava ombra. L'arbre, situat al costat d'una font d'aigua molt freda, era una alta morera carregada de fruits blancs com la neu.

Quan va caure la nit, Tisbe, hàbilment, va fer girar el pany de la porta i va sortir. Va burlar la vigilància dels seus i, amb el rostre cobert per un vel, es va dirigir cap a la tomba. Un cop allà, es va asseure sota l'arbre que havien convingut. Però, vet aquí que una lleona, amb la boca escumejant i tacada de la sang d'uns bous que havia matat poc abans, s'hi va atansar per apaivagar la seva set a les aigües de la font propera. La babilònia

Tisbe, en veure-la des de lluny a la claror de la lluna, va fugir amb passos temorencs fins a una cova fosca. En la seva fugida, el vel li va lliscar de les espatlles i va quedar enrere.

Quan la ferotge lleona va haver apaivagat la set amb aigua abundant i es dirigia de retorn als boscos, va trobar per atzar el vel que Tisbe havia deixat. Amb la seva boca sangonosa, el va esquinçar.

Píram va arribar més tard i va veure les petjades indubtables d'un animal salvatge. El seu rostre es va empal·lidir completament. En trobar la tela tacada de sang, va exclamar: "Una única nit portarà la ruïna a dos amants. Dels dos, ella era la més digna d'una llarga vida. La culpa és meva: jo t'he causat la perdició, t'he fet venir de nit a llocs plens de perills i no hi he arribat primer. Destrosseu el meu cos i devoreu amb ferotges mossegades les meves entranyes culpables, oh lleons que habiteu en aquesta roca! És propi d'un covard limitar-se a desitjar la mort."

Va prendre el vel de Tisbe i se'l va emportar sota l'arbre acordat. Mentre amarava amb llàgrimes i omplia de petons aquella peça de roba tan coneguda, va afegir: "Recull ara també el doll de la meva sang." Tot seguit, es va enfonsar l'espasa que portava a la cintura al ventre. Ja a les portes de la mort, va treure's l'espasa de la ferida bullent i va quedar estès a terra, de cara amunt. La sang li brollava fins a una gran alçada, igual que quan s'obre una esquerda en una canonada de plom malmesa i un llarg raig d'aigua surt xiulant pel petit forat, trencant l'aire amb la seva força. Els fruits de l'arbre, ruixats de sang, es van tornar foscos, i l'arrel, tacada de sang, va tenyir de porpra les mores que penjaven de l'arbre.

Mentrestant, Tisbe, encara atemorida però decidida a no faltar a la cita amb el seu amant, va tornar. Cercava el jove amb els ulls i amb el cor, desitjant ardentment explicar-li els grans perills de què havia escapat. Tot i que reconeixia l'indret i la forma de l'arbre, el color dels fruits la va fer dubtar. Es preguntava si era el mateix arbre.

Mentrestant, Tisbe, encara atemorida però decidida a no faltar a la cita amb el seu amant, va tornar. Cercava el jove amb els ulls i amb el cor, desitjant ardentment explicar-li els grans perills de què havia escapat. Tot i que reconeixia l'indret i la forma de l'arbre, el color dels fruits la va fer dubtar. Es preguntava si era el mateix arbre.

Mentre vacil·lava, va veure uns membres tremolosos que s'agitaven damunt el sòl ensangonat. Va fer un pas enrere, però de seguida va reconèixer el seu amor. Va començar a castigar-se els braços innocents amb cops sorollosos i, arrencant-se els cabells, va envoltar amb els seus braços el cos de l'amat. Plorant amargament, va omplir de llàgrimes la ferida i va mesclar el seu plor amb la sang. Omplint de besos el rostre glaçat, va exclamar: "*Píram, quina adversitat t'ha arrabassat de mi? Píram, respon; és la teva estimadíssima Tisbe qui et crida. Escolta'm i aixeca el teu cap abatut.*"

En sentir el nom de Tisbe, Píram va aixecar els ulls, pesants ja per la mort, i després de mirar-la un instant, els va tornar a tancar. Quan Tisbe va veure la beina d'ivori sense l'espasa, va exclamar: "La teva pròpia mà i el teu amor t'han perdut, infortunat! Però la meva mà també té prou força per fer això, i també tinc amor. Et seguiré en la mort, i diran que jo he estat la causa i la companya de la teva perdició. La mort era l'única cosa que podia separar-nos, i ni tan sols la mort ho farà. Això, tanmateix, us preguem tots dos, oh pares nostres: que aquells a qui ha unit un amor fidel i la mateixa hora final no siguin separats a la tomba. I tu, arbre, que ara cobreixes un cos desventurat i aviat en cobriràs dos, conserva les marques de la nostra sang i dona per sempre fruits negres, vestits de dol, en record de la sang que hem vessat."

Amb aquestes paraules, col·locant la punta de l'espasa sota el seu pit, es va deixar caure damunt del ferro, que encara estava calent de la sang de Píram. Les súpliques de tots dos van commoure els déus i els seus pares, perquè el color dels fruits de l'arbre es va tornar negre en madurar, i les seves restes van reposar plegades a la mateixa tomba.

Qüestionari

1. **On vivien Píram i Tisbe?** a) A Babilònia b) A Atenes c) A Roma d) A Esparta
2. **Quina relació hi havia entre les cases de Píram i Tisbe?** a) Estaven separades per un riu b) Eren contigües c) Es trobaven a diferents ciutats d) Compartien un jardí
3. **Què va impedir que Píram i Tisbe es casessin?** a) Les lleis del regne b) Els seus pares c) El rei Semiramis d) La distància entre ells
4. **Com es comunicaven Píram i Tisbe?** a) A través d'una esquadra a la paret b) Enviant cartes secretes c) Mitjançant un mirall màgic d) Amb missatges portats pel vent
5. **Què deien Píram i Tisbe sobre la paret?** a) Que era la seva protectora b) Que era envejosa c) Que era la seva enemiga d) Que els ajudava a estar junts
6. **On van decidir reunir-se?** a) A la casa d'un amic b) Al sepulcre de Ninus c) A una font màgica d) En un bosc proper
7. **Quin arbre hi havia al lloc de la seva reunió?** a) Una olivera b) Una morera c) Un roure d) Una figuera
8. **Quin era el color original dels fruits de la morera?** a) Negre b) Vermell c) Blanc d) Groc
9. **Què portava Tisbe quan es va dirigir al lloc de la cita?** a) Un mantell de seda b) Un vel c) Un penjoll màgic d) Una capa de llana
10. **Quin animal va espantar Tisbe al lloc de la reunió?** a) Un lleó b) Una pantera c) Una serp d) Un llop
11. **Què va fer Tisbe quan va veure el lleó?** a) Va demanar ajuda a Píram b) Es va amagar en una cova c) Va lluitar contra ell d) Va fugir cap a la ciutat
12. **Què va deixar Tisbe mentre fugia?** a) Un collaret b) El vel c) Una flor d) Una espasa
13. **Què va fer el lleó amb el vel de Tisbe?** a) El va trencar amb les urpes b) El va esquinçar amb la boca sangonosa c) El va enterrar d) El va llençar al riu
14. **Què va pensar Píram en veure les petjades del lleó?** a) Que el lleó havia atacat Tisbe b) Que Tisbe havia tornat a la ciutat c) Que el lleó el buscava a ell d) Que el lloc era segur
15. **Com va reaccionar Píram en trobar el vel tacat de sang?** a) Va buscar Tisbe desesperadament b) Es va culpar i va decidir acabar amb la seva vida c) Va lluitar contra el lleó d) Va tornar a casa per avisar els seus pares
16. **Què va fer Píram amb el vel de Tisbe?** a) El va cremar com a ofrena b) Se'l va emportar sota la morera c) El va enterrar prop de l'arbre d) El va guardar com a record
17. **Com va acabar amb la seva vida Píram?** a) Es va llançar al riu b) Es va clavar una espasa al ventre c) Es va deixar devorar pel lleó d) Es va penjar de l'arbre
18. **Què va passar amb els fruits de la morera després de la mort de Píram?** a) Es van marcir completament b) Es van tenyir de negre c) Es van tornar daurats d) Van desaparèixer de l'arbre
19. **Què va fer Tisbe en tornar al lloc de la cita?** a) Va trobar el cos de Píram i va plorar desconsolada b) Va intentar atacar el lleó c) Va buscar ajuda entre els veïns d) Va fugir novament a la cova
20. **Què va fer Tisbe en veure la beina d'ivori sense l'espasa?** a) Va enterrar el cos de Píram b) Va decidir acabar també amb la seva vida c) Va tornar a casa amb el vel d) Va pregar als déus per Píram
21. **Com va morir Tisbe?** a) Es va clavar la mateixa espasa al pit b) Es va llançar al riu c) Es va perdre al bosc i va morir de fred d) Va ser atacada pel lleó
22. **Quina petició van fer els dos amants als seus pares?** a) Que els vengessin b) Que els enterressin junts c) Que expliquessin la seva història al poble d) Que cuidessin de la morera
23. **Quina petició van fer els dos amants a l'arbre?** a) Que florís eternament b) Que conservés els fruits de dol negre c) Que morís amb ells d) Que protegís altres amants
24. **Com van reaccionar els déus i els pares a les súpliques dels amants?** a) Les van rebutjar completament b) Les van escoltar i complir c) Només van complir la petició relacionada amb la morera d) Van concedir només la pau eterna
25. **On van reposar les restes dels dos amants?** a) A la vora de la font b) Al sepulcre de Ninus c) Sota la morera d) A una tomba conjunta

26. Què simbolitzen els fruits negres de la morera? a) L'amor etern de Píram i Tisbe b) La còlera dels déus c) La venjança de la lleona d) La tristesa dels pares
27. Quina emoció va dominar Tisbe en veure el cos de Píram? a) Ràbia b) Dolor i desesperació c) Calma i resignació d) Por

LLIBRE V

CERES¹⁸ I PROSÈRPINA

Ceres¹⁹ fou la primera deessa que obrí la terra amb l'arada, la primera que donà fruits i dolç nodriment a les terres, la primera que donà lleis; tot és present de Ceres. És a ella qui he de cantar i tant de bo que pugui fer un cant digne de la deessa! Certament, la deessa és digna del meu cant.

La vasta illa de Trínacris²⁰ és troba damunt d'un Gegant, i amb una pedra enorme aixafa Tífoeu²¹, que havia gosat devorar les etèries. Tífoeu lluita sovint per aixecar-se, però el braç dret està subjectat per l'ausí Pelor²², el braç esquerra es subjecta per Paquí; Lilibeu li agafa les cames i l'Etna li agafa el cap; però el ferotge Tífoeu llança sorra i vomita flama per la boca. Sovint, quan intenta aixecar-se, regira amb el seu cos contra les grans muntanyes i aleshores la terra tremola. Plutó, el rei del silenciosos Hades²³, tem que s'obri la terra amb una ample esquerdada i el dia entri dins les trèmules ombres.

Tement aquest desastre, el rei²⁴ havia sortit de la seu tenebrosa i, portant el carro de foscos cavalls, travessava el país sicilià, examinant-ne els seus fonaments; després d'haver revisat suficientment tota l'illa, confirma que no hi ha cap indret que es pugui trencar i abandona la por.

Tement aquest desastre, el rei²⁴ havia sortit de la seu tenebrosa i, portant el carro de foscos cavalls, travessava el país sicilià, examinant-ne els seus fonaments; després d'haver revisat suficientment tota l'illa, confirma que no hi ha cap indret que es pugui trencar i abandona la por.

Ericina²⁵ el veu anar d'un lloc cap un altre i, asseguda dalt de la seva muntanya, li diu a Cupido: "*pren aquells estris amb els quals ho vences tot i clava les ràpides fletxes en el pit del déu que va rebre la darrera sort del triple reialme*²⁶. *Tu que domines els celestes i el mateix Júpiter, tu que domines les vençudes divinitats del mar i aquell mateix que les regeix. Per què el Tàrtar se t'escapa? Per què no amplies l'imperi de la teva mare i el teu? Es tracta de la tercera part del món.*

I, tanmateix, al cel som menyspreats, i minven amb mi les forces de l'amor. No veus que Parlas i la caçadora Diana s'han apartat de mi? També la filla de Ceres²⁷, si ho permetem, serà verge; perquè afecta les mateixes esperances. Però tu, en nom del nostre comú reialme, si això mereix el teu favor, uneix la deessa a l'oncle!"²⁸ Digué Venus. Cupido deslligà el buirac i, per ordre de la mare, trià de mil sagetes una, la més esmolada de totes, la menys incerta i que més obeeix l'arc; llençà la fletxa que es va clavar en els cor de Plutó.

No gaire lluny de les muralles hennees²⁹ hi ha un llac anomenat Pergus; un bosc l'envolta i amb el seu fullatge, com amb un vel, aparta el foc de Febus³⁰. Frescor donen les branques i la humida omple la terra de flors; hi ha una perpètua primavera.

En aquest boscatge, Prosèrpina juga i cull violetes o lliris blancs³¹ amb les seves companyes quan és vista i alhora amada i segrestada per Plutó. La jove deessa, aterrida, crida la mare i les companyes; les flors recollides van caure de la túnica desfeta; i era tanta la simplicitat dels seus anys infantils, que també aleshores aquesta

¹⁸ També coneguda com Persèfone

¹⁹ Ceres era també la divinitat que presidia la vida domèstica i li eren atribuïdes les lleis del matrimoni i de la família.

²⁰ Sicília.

²¹ Tífoeu o Tifó era un enorme monstre fill de la Terra i del Tàrtar.

²² Veí d'Itàlia.

²³ L'Hades és el nom del món dels morts, també conegut com a regne subterrani.

²⁴ Plutó

²⁵ Ericina és un epítet que rebia Venus pel temple que Enees o Erix li va dedicar al mont Erix a Sicília.

²⁶ Plutó

²⁷ Prosèrpina,

²⁸ Prosèrpina és filla de Júpiter, germà de Plutó

²⁹ D'Henna, avui Castro Giovanni, al centre de Sicília

³⁰ Déu del Sol.

³¹ És un detall ja fixat en la llegenda que Prosèrpina fou raptada mentre collia flors.

perdua va moure el seu virginal dolor. El raptor – Plutó - puja al carro i – incitant els cavalls anomenant-los cadascun pel seu nom, fa el camí cap al *Tàrtar*.

Entretant la mare espadada cercava la filla des de la posta del sol fins a la sortida. Desesperada en la recerca, no va beure ni glop d'aigua de cap de les fonts; per atzar veié una cabana i trucà a les portes humils; en surt una vella i veu la deessa, i en demanar-li aigua, li donà una dolça beguda. Mentre ella beu el que li ha donat, un minyó de rostre dur i audaç es plantà dret al davant de la deessa i va riure, i l'anomenà famolenca. Es va ofendre i, sense acabar de beure, mentre parlava la deessa arruixà amb l'aigua al nen. Les gotes es transformaren en taques; els braços se li tornen potes, una cua és afegida als membres canviats, i s'arronsa en una forma petita, perquè no tingui força de fer mal, i la seva mesura petita és menor que la d'un llargardaix. Esglaiada la vella i plorant, vol tocar la meravella; però fuig la bestiola, cerca un amagatall, i té un nom adient al seu color, amb el cos gotejat de clapes virolades³².

Per quines terres i per quines ones va la deessa, seria molt llarg d'explicar-ho. Torna a Sicília i mentre ho regira tot, arriba també a Cíane; dins del gorg sagrat – damunt de les aigües – troba el cinturó Persèfone. Quan el va reconèixer i descobreix que ha sigut raptada, la deessa esquincà els seus cabells revolts i repetidament va colpir-se el pit amb els palmells. Encara no sap on és; però increpa totes les terres i les anomena ingrates i gens dignes del present de les collites, la Trinàcria³³ més que cap altra, en la qual ha trobat els rastres de la seva desgràcia.

Allà, doncs, amb mà cruel trenca les arades que araven la terra i dona alhora mort en la seva ira als pagesos i als bous que treballen la terra, manà als camps d'enganyar llur confiança i va corrompre la llavor. La fertilitat de la terra, divulgada per l'ample món, esdevé falsa; les messes moren en la primera herba i, ara un sol excés, ara una excessiva pluja, les destrueixen; i els estels i els vents els fan mal, i els àvids ocells cullen les llavors escampades; les grans del blat, el jull i els trèvols s'extenuen.

Aleshores la nimfa Aretusa va treure el cap de dins les seves ones elees, s'apartà del front cap a les orelles els cabells regalimant i va dir: "*Oh, mare de la donzella cercada en tot el món i de les collites, atura els teus immensos treballs i no descarreguis la teva ira violenta sobre la terra que t'és fidel; aquesta terra no mereix càstig i a contracor va obrir al rapte. I no suplico per la meua pàtria; he vingut aquí com a hostessa i he vist amb els meus propis ulls la teua Prosèrpina; ella prou que semblava trista, amb el rostre encara aterrit, però tanmateix reina aquell món fosc, com la poderosa muller del sobirà infernal.*"

La mare, en sentir aquestes paraules, s'esbalaià, com si fos de pedra, i llarg temps semblà astorada, i quan el seu greu estaborniment fou colpit per un greu dolor, dirigeix el seu carro cap a les aures etèries. Allà, ennuolat tot el rostre, es dreçà davant de Júpiter, furiosa: "*Com a suplicant he vingut a tu, Júpiter*", digué, "*per la meua sang i per la teua. Si la mare no troba gràcia davant teu, commogui la filla al pare, i que no sigui menys per ella el teu neguit perquè hagi eixit del meu infantament. Vet aquí que la meua filla, tant de temps cercada, a la fi ha estat retrobada, si anomenes retrobar el perdre-la més certament, o si saber on és ho anomenes retrobar. Suportarem que hagi estat raptada mentre la torni; ja que no la meua filla, la teua filla no mereix tenir un lladre per marit.*"

Júpiter replicà: "*És la nostra penyora comuna i la nostra càrrega, la filla de tots dos; però si ens plau de donar els noms veritables a les coses, aquest fet no és un segrest, sinó que és amor; i no seria ell amb vergonya el nostre gendre només si tu, deessa, ho volguessis. Encara que li manqués la resta, quina gran cosa és de ser germà de Júpiter! Però si tal és el teu desig de separar-los, que torni Prosèrpina al cel, però amb una llei certa: que de l'inframón no hagi portat a la boca cap aliment; perquè així és garantit per un pacte de les Parques.*"

Ceres vol recuperar la filla, però els destins no ho permeten així, perquè la donzella havia trencat el dejuni i mentre, innocent, errava pels horts cultivats, havia collit de l'arbre corbat un fruit purpuri³⁴ i prenent sis grans els havia espremuts dins la seva boca; només Ascàlaf³⁵ veié com Proserpina va menjar aquests grans i va impedir, cruelment, que la filla retornés amb la mare. Ceres, trastocada per l'impediment, transformà el testimoni en un ocell de mal averany, en un ocell impur, anunciador del dol que ha de venir.

Júpiter, fent de mitjancer entre el germà i l'afligida mare, va partir amb equitat el curs de l'any; ara Prosèrpina, divinitat comuna als dos reialmes, és amb la mare tants mesos com amb el marit. Es canvia tot seguit l'aspecte del seu esperit i del seu rostre; perquè la que adés havia pogut semblar trista al mateix Plaute, té el diví front joiós, com el sol, que abans fou cobert de núvols aquosos, surt dels núvols vençuts.

³² Una mena de dragó

³³ Nom de Sicília, a causa de les seves tres puntes o promontoris.

³⁴ Una magrana

³⁵ És el nom d'una mena de mussol.

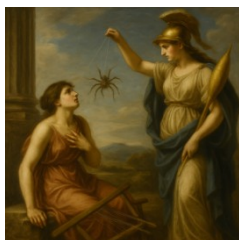

Qüestionari

1. **Què representa Ceres en la mitologia?** a) La guerra i la destrucció b) L'agricultura i la fertilitat c) La caça i la natura d) El mar i les tempestes
2. **Qui és Tifó en aquest context?** a) Un déu del mar b) Un gegant sotmès sota Trínacria c) Un heroi grec d) Un déu de l'amor
3. **Quina missió assigna Venus a Cupido?** a) Fer que Dis s'enamori de Prosèrpina b) Aturar el rapte de Prosèrpina c) Convertir Prosèrpina en deessa del cel d) Destruir Trínacria
4. **Quines flors estava collint Prosèrpina quan fou raptada?** a) Roses i margarides b) Violetes i lliris blancs c) Tulipes i orquídiades d) Narcisos i gladiols
5. **Com reacciona Cíane davant el rapte de Prosèrpina?** a) Se sotmet sense dir res b) Intenta impedir el rapte, però és vençuda c) Crida l'ajuda de Júpiter d) Es transforma en un arbre
6. **Què utilitza Ceres per il·luminar el seu camí?** a) Un bastó màgic b) Torxes enceses amb branques de l'Etna c) La llum de la Lluna d) Estrelles que cauen del cel
7. **Què simbolitza la cabana humil on Ceres troba beguda?** a) La riquesa divina b) L'hospitalitat terrenal c) La compassió de Júpiter d) La força dels mortals
8. **Què fa Ceres en descobrir el cinyell de Prosèrpina al gorg de Cíane?** a) S'alegra i celebra b) Maleeix la terra i es desespera c) Busca l'ajuda de Cupido d) Fuig cap al món subterrani
9. **Què explica Aretusa a Ceres?** a) Que Prosèrpina és al món subterrani b) Que Júpiter ha raptat la seva filla c) Que Dis ha estat derrotat d) Que el fruit de la magrana és màgic
10. **Per què Aretusa s'interposa en favor de Sicília?** a) Perquè odia Dis b) Perquè estima la terra de Sicília c) Perquè vol venjar la seva mare d) Perquè està al servei de Júpiter
11. **Quina condició imposen les Parques pel retorn de Prosèrpina?** a) Que no deixi el món subterrani més d'un any b) Que no hagi consumit cap aliment allà c) Que es casi amb un mortal d) Que troni la magrana al jardí
12. **Què representa el fruit de la magrana?** a) L'amor etern b) La vinculació de Prosèrpina al món subterrani c) La traïció de les sirenes d) L'odi de Júpiter envers Ceres
13. **Qui és Ascàlaf en aquesta part del relat?** a) El rei del món subterrani b) Un servent fidel de Ceres c) Un testimoni que revela el secret de Prosèrpina d) Un heroi grec que salva Prosèrpina
14. **Quina transformació sofreix Ascàlaf com a càstig?** a) Es converteix en una serp b) Es converteix en un mussol de mal averany c) Es converteix en un riu d) Es converteix en un arbre
15. **Com decideix Júpiter repartir l'any de Prosèrpina?** a) Sis mesos amb la mare i sis mesos amb Dis b) Tot l'any amb Dis c) Només a la primavera amb Ceres d) Alternant setmanes entre mare i marit

LLIBRE VI

ARACNE

Aracne no destacava ni pel lloc de naixement ni per l'estirp, sinó pel seu art. Els seus teixits i la manera com els confeccionava captivaven tothom. La seva destresa era evident en tots els passos: des de fer els primers cabdells amb la llana en brut, prement el material amb els dits, fins a crear flocs suaus com núvols. Amb una habilitat delicada, feia girar el fus amb el polze o brodava amb una agulla, treballant amb tanta gràcia que semblava haver estat ensenyada per la pròpia Pal·las. Però Aracne negava aquesta influència i s'ofenia quan li atribuïen una mestra tan il·lustre. Ple d'orgull, exclamava: *“Que vingui ella mateixa a competir amb mi! Si em guanya, acceptaré*

qualsevol càstig.”

La deessa Pal·las, encolerida per aquestes paraules, es disfressà de vella. Coberta de cabells blancs i amb un bastó a les mans, es presentà davant Aracne i li advertí: *“No vulguis competir amb una deessa. Demana perdó humilment i potser seràs perdonada.”* Però Aracne, irada i desafiant, deixà els fils i replicà: *“Els teus advertiments no em fan canviar d'opinió. Que vingui ella mateixa, si no evita competir amb mi!”* Pal·las, llavors, es desféu de la seva disfressa i es mostrà amb tota la seva majestat divina, declarant: *“Ja sóc aquí!”*

Sense més paraules, totes dues es disposaren davant els telers per començar la competició. Pal·las representà la roca de Mart damunt la ciutadella de Cècrops, la disputa sobre el nom d'Atenes i l'escena en què el déu Posidó, amb el seu trident, feia brollar aigua de mar de la roca. En el mateix teixit, la deessa es representà a si mateixa amb escut, llança, casc i l'ègida, mostrant com amb un cop de la seva llança feia néixer una olivera, símbol de pau i prosperitat. A la composició, hi inclogué els déus celestials admirant el seu gest i una figura de la Victòria com a culminació.

Aracne, al seu torn, representà escenes que mostraven les faltes dels déus: Europa enganyada per Júpiter disfressat de toro, Leda sota les ales d'un cigne i altres transformacions divines que evidenciaven els excessos dels olímpics. Els seus brodats eren tan vius i detallats que semblava que el teixit prengués vida. Ni tan sols Pal·las podria trobar cap error en la seva obra.

Malgrat la perfecció del treball d'Aracne, Pal·las, indignada per l'atreviment i èxit de la noia, esquinçà la tela brodada. En un atac de ràbia, colpejà el cap d'Aracne amb una llançadora de fusta. Desolada, Aracne intentà posar fi a la seva vida, lligant-se un llaç al coll. Però Pal·las, compadida, la salvà, només per imposar-li un destí encara pitjor: *"Viu, però continua penjada! Aquesta pena serà el llegat de tots els teus descendents."*

La deessa ruixà Aracne amb un líquid d'herbes màgiques, que transformà el seu cos. Els seus cabells, nas i orelles desaparegueren; el seu cap i cos es reduïren fins a convertir-se en un ventre arrodonit. Els seus dits es transformaren en potes primes, i d'aleshores ençà, Aracne, convertida en aranya, continua teixint les seves teles com havia fet en vida.

Qüestionari

- 1. Quin era l'element que feia Aracne famosa?** a) La seva bellesa. b) El seu art de teixir. c) La seva descendència noble. d) La seva relació amb els déus.
- 2. Com reaccionava Aracne quan es deia que Pal·las havia estat la seva mestra?** a) Es mostrava agraïda. b) Ho negava i s'ofenia. c) Ho ignorava. d) Ho acceptava amb orgull.
- 3. Què va fer Pal·las per advertir Aracne?** a) Li va enviar una carta. b) Es va disfressar de vella. c) Va enviar una altra teixidora. d) Va destrossar el seu teler.
- 4. Quin consell li va donar Pal·las a Aracne mentre estava disfressada?** a) Abandonar el seu art i buscar una altra ocupació. b) Mostrar humilitat i demanar perdó. c) Practicar més per millorar la seva tècnica. d) Confiar més en els seus talents.
- 5. Com va respondre Aracne a la deessa disfressada?** a) Va acceptar el consell amb gratitud. b) Va desafiar Pal·las a competir amb ella. c) Va marxar a una altra ciutat. d) Va destruir el seu treball en senyal de protesta.
- 6. Quan Pal·las es va revelar com a deessa, què va fer Aracne?** a) Va reconèixer la seva inferioritat. b) Va insistir en competir amb ella. c) Va demanar perdó immediatament. d) Va abandonar el teler.
- 7. Quin tema va brodar Pal·las al seu teler?** a) Les faltes dels humans. b) Els dotze déus celestials i la fundació d'Atenes. c) Escenes de guerra entre titans. d) Transformacions mitològiques dels déus.
- 8. Quin tema va representar Aracne al seu treball?** a) Les faltes dels déus olímpics. b) Escenes de la vida de Pal·las. c) Les virtuts de la humanitat. d) Els orígens de l'univers.
- 9. Quin va ser el resultat de la competició de teixits?** a) Aracne va ser humiliada públicament. b) El teixit d'Aracne era perfecte. c) Pal·las va reconèixer la superioritat de la noia. d) La tela d'Aracne va ser ignorada.
- 10. Com va reaccionar Pal·las davant l'èxit d'Aracne?** a) Va admirar el seu talent. b) Va destrossar la tela d'Aracne. c) Va oferir disculpes a Aracne. d) Va declarar-la la millor teixidora.
- 11. Què va fer Aracne després de ser humiliada per Pal·las?** a) Va abandonar el seu ofici. b) Va intentar suïcidar-se. c) Va fugir de la ciutat. d) Va desafiar Pal·las una vegada més.
- 12. Com va transformar Pal·las a Aracne?** a) En una flor d'olivera. b) En una pedra. c) En una aranya. d) En una estrella.
- 13. Quin va ser el càstig que Pal·las va imposar a Aracne?** a) Viure eternament sense poder teixir. b) Viure penjada i teixir per sempre. c) Ser desterrada de la seva ciutat natal. d) No tenir descendència.

- 14. Quin material va utilitzar Pal·las per transformar Aracne?** a) El suc d'una herba màgica d'Hècate. b) Una poció elaborada per Zeus. c) L'essència d'una olivera. d) La sang d'un tità.
- 15. Per què el mite d'Aracne és significatiu en la mitologia grega?** a) Representa l'orgull humà i les seves conseqüències. b) Mostra l'amor i la compassió dels déus. c) Reflecteix la importància de la guerra. d) Es centra en els orígens dels humans.
- 16. Quin objectiu tenia Aracne en desafiar Pal·las?** a) Demostrar el seu domini artístic. b) Humiliar la deessa. c) Guanyar un premi especial. d) Fer-se immortal.
- 17. Com s'identifica el treball de Pal·las en el mite?** a) Com una mostra de poder diví. b) Com una crítica als humans. c) Com una defensa dels valors dels déus. d) Com una obra imperfecta.
- 18. Quin simbolisme té la transformació d'Aracne en aranya?** a) La continuïtat del seu art malgrat el càstig. b) La connexió entre la natura i els déus. c) La victòria dels humans sobre els déus. d) L'evidència de la compassió divina.
- 19. Què representen els fils d'Aracne després de la seva transformació?** a) La fragilitat humana. b) La persistència de l'orgull. c) La creativitat eterna. d) Les històries teixides per la humanitat.
- 20. Quin valor moral es pot extreure del mite d'Aracne?** a) Cal ser humil davant els més poderosos. b) És necessari desafiar la superioritat divina. c) L'art supera les disputes personals. d) L'ambició no porta al fracàs.

LLIBRE VII

ARIADNA I EL LABERINT

Fa molts anys, el rei Minos es trobava fora de casa, immers en una guerra llunyan. Mentrestant, la seva esposa, Pasífae, lluitava contra la solitud. Per combatre aquest sentiment, va començar a fer passejos diaris pels camps tranquils de Creta, impregnats d'una olor característica. Una tarda, prop d'un rierol, Pasífae va observar un toro magnífic, d'un blanc pur com la neu. Fascinada per la seva bellesa, el va acaronar

i, sense poder evitar-ho, va sentir una passió desenfrenada. L'amor irracional va fer la resta. Nou mesos més tard, Pasífae va donar a llum una criatura estranya: un cos humà coronat amb el cap d'un toro.

Quan Minos va tornar de la guerra, es va quedar consternat. La seva dona no només havia sigut infidel, sinó que ho havia sigut amb un toro. Enfurismat i alhora intimidat per l'estranya criatura, va voler matar el Minotaure. Però, en el moment d'actuar, el coratge li va fallar. Com a alternativa, va demanar a Dèdal, el més gran inventor del seu temps, que construís una presó per a la bèstia. Dèdal va idear una edificació única: un enorme laberint amb milers de passadissos interminables, al qual va donar el nom de Laberint.

Des d'aquell dia, cada any, el rei Minos imposava un cruel tribut a Atenes: set nois i set noies havien d'entrar al Laberint per ser devorats pel Minotaure. Teseu, príncep d'Atenes, considerava aquell sacrifici indigne i va decidir viatjar a Creta per posar fi al monstre. Amb determinació, va emprendre el camí cap a l'illa, sabent que tenia les habilitats necessàries per triomfar.

A les portes del Laberint, una donzella s'hi va acostar per ajudar-lo. Era Ariadna, filla del rei Minos, que, captivada per la valentia de Teseu, li va donar un cabdell de fil d'or. "*Et farà falta per sortir del Laberint*", li va dir. Teseu va lligar un extrem del cabdell a la porta i, mentre avançava, anava deixant anar el fil per assegurar-se que trobaria el camí de tornada.

El Minotaure no va mostrar cap misericòrdia. Amb una força increïble, va envestir Teseu, però el príncep va respondre amb més força encara. Després d'un dur combat, Teseu va posar fi a la vida del monstre amb un cop d'espasa. Recollint el fil d'or que havia deixat, va aconseguir sortir del Laberint, on l'esperava Ariadna.

Ariadna havia ajudat Teseu per amor. Només veure'l, sabia que era l'home que esperava. Teseu, agraït, li va prometre: *"Anem a Atenes. Allà seràs la meva dona i et faré feliç."* Malgrat la promesa, Teseu va actuar impulsivament. Es va adonar que no sentia amor per Ariadna, sinó simplement gratitud. Una matinada, mentre la jove dormia a la platja, Teseu va abandonar l'illa.

Quan Ariadna es va despertar, va veure la nau de Teseu desapareixent a l'horitzó. Destrossada de dolor, va plorar desesperadament. Però, entre la pena, va sorgir un consol inesperat: el déu Bacus es va enamorar d'Ariadna i la va fer la seva esposa. Com a regal, li va oferir una diadema d'or que, anys més tard, es convertiria en una constel·lació d'estrelles.

Mentrestant, a Creta, el rei Minos es va assabentar que Teseu havia fugit amb la seva filla i va buscar Dèdal per exigir-li explicacions. *"No deies que era impossible sortir del Laberint?"*, li va reclamar. *"M'has enganyat! Ara pagaràs car! Et tancaré dins l'edifici que tu mateix vas construir. A més, el teu fill t'hi acompanyarà!"*

Minos va ordenar col·locar guardes a les sortides del Laberint amb ordres de matar Dèdal si intentava escapar. Així, el creador del Laberint va conèixer en carn pròpia l'enginy de la seva obra, immers en una trampa de la qual semblava no haver-hi cap sortida.

QÜESTIONARI:

- 1. Per què Pasífae va començar a passejar pels camps de Creta?** a) Per buscar inspiració artística. b) Per combatre la solitud mentre Minos estava absent. c) Per cuidar els ramats del seu poble. d) Per fugir de les seves responsabilitats reials.
- 2. Què va provocar la fascinació de Pasífae pel toro blanc?** a) La seva força imponent. b) El color pur de la seva pell, semblant a la neu. c) Un encanteri llançat per Minos. d) Una profecia relacionada amb la seva família.
- 3. Quina criatura va néixer de la unió entre Pasífae i el toro?** a) Un centaure. b) Un minotaure. c) Un ciclop. d) Un drac.
- 4. Per què Minos no va matar el Minotaure immediatament?** a) Perquè no el considerava una amenaça. b) Perquè el seu coratge el va abandonar. c) Perquè li feia llàstima la criatura. d) Perquè volia utilitzar-lo per conquerir altres regnes.
- 5. Què li va demanar Minos a Dèdal?** a) Que inventés una arma per matar el Minotaure. b) Que construís un Laberint per tancar-hi el Minotaure. c) Que organitzés la seva cort per rebre Teseu. d) Que protegís Pasífae de la vergonya pública.
- 6. Quants nois i noies havia d'enviar Atenes al Laberint cada any?** a) Cinc nois i cinc noies. b) Set nois i set noies. c) Vuit nois i vuit noies. d) Deu nois i deu noies.
- 7. Quina relació tenia Teseu amb Atenes?** a) Era el seu rei. b) Era el príncep d'Atenes. c) Era un general a les ordres de Minos. d) Era un ciutadà comú.
- 8. Per què Ariadna decideix ajudar Teseu?** a) Perquè vol derrotar el seu pare, Minos. b) Per amor a Teseu. c) Per ordres de Dèdal. d) Perquè el temia.
- 9. Quin objecte va donar Ariadna a Teseu per ajudar-lo al Laberint?** a) Una espasa màgica. b) Una diadema d'or. c) Un cabdell de fil d'or. d) Un escut de bronze.
- 10. Com va utilitzar Teseu el cabdell de fil d'or?** a) Per lligar el Minotaure. b) Per marcar el camí i sortir del Laberint. c) Per construir una trampa per al Minotaure. d) Per decorar la seva armadura.
- 11. Com va acabar Teseu amb el Minotaure?** a) El va enverinar. b) El va derrotar amb un cop d'espasa. c) El va tancar en un altre Laberint. d) Va fugir sense combatre.
- 12. Què va prometre Teseu a Ariadna després de sortir del Laberint?** a) Retornar-la a Creta. b) Casar-se amb ella a Atenes. c) Convertir-la en reina de Creta. d) Construir-li un palau a Atenes.
- 13. Per què Teseu abandona Ariadna?** a) Perquè no podia portar-la amb ell a Atenes. b) Perquè només sentia gratitud i no amor. c) Perquè Ariadna volia quedar-se a Creta. d) Perquè Minos el va obligar.
- 14. Quin déu consola Ariadna després que Teseu l'abandoni?** a) Zeus. b) Apol·lo. c) Bacus. d) Ares.

- 15. Quin regal fa Bacus a Ariadna?** a) Un ceptre daurat. b) Una diadema d'or que es converteix en constel·lació. c) La immortalitat. d) Una illa per regnar.
- 16. Per què Minos culpa Dèdal de la fuga de Teseu?** a) Perquè va construir un Laberint del qual es podia escapar. b) Perquè va ajudar Teseu a amagar-se. c) Perquè va inventar una arma contra el Minotaure. d) Perquè va donar consells a Ariadna.
- 17. Quina venjança va imposar Minos a Dèdal?** a) Tancar-lo al Laberint juntament amb el seu fill Ícar. b) Expulsar-lo de Creta. c) Fer-lo construir un altre Laberint. d) Encarregar-li la mort d'Ariadna.
- 18. Què vigilava la sortida del Laberint per evitar fugues?** a) Cinc guardes amb ordres de matar Dèdal i el seu fill. b) Un exèrcit de criatures màgiques. c) El propi Minos amb els seus soldats. d) Fills del Minotaure.
- 19. Què simbolitza la història de Teseu al Laberint?** a) La lluita contra els desitjos irracionals. b) La superació d'obstacles mitjançant la intel·ligència i el valor. c) L'acceptació del destí. d) La submissió dels humans als déus.
- 20. Què representa la constel·lació creada amb la diadema d'Ariadna?** a) La venjança dels déus. b) El consol després de la traïció. c) L'amor etern entre Bacus i Ariadna. d) La glòria de Minos.

LLIBRE VIII

DÈDAL I ÍCAR

Dèdal odiava profundament Creta i el llarg exili al qual estava condemnat. Enyorava amb nostàlgia la seva pàtria, però el mar l'encloïa com un presoner. "Minos –va dir– pot barrar-me els camins per terra i mar, però el cel és lliure. D'allà me n'escaparé; ell pot ser amo de tot, però no de l'aire."

Inspirat per aquesta idea, Dèdal es va abocar a una tècnica desconeguda, disposat a desafiar les lleis de la naturalesa. Va començar a col·locar plomes en ordre, de les més petites a les més grans, com si construís un flabiol amb canyes de diferents

mides. Les va unir amb fil de lli al centre i amb cera a la base, i les va doblegar lleugerament per imitar les aus veritables.

El seu fill, Ícar, l'acompanyava, aliè al perill que amagava aquell invent. Jugava feliçment amb les plomes que el vent arrossegava o estovava la cera rogenca amb els dits, distraient així el seu pare del treball minuciós. Quan Dèdal va acabar la seva obra, va ajustar les ales al seu cos i, batent-les, va aconseguir mantenir-se suspès a l'aire.

Abans d'emprendre el vol, va donar instruccions al seu fill: "Ícar, vola a una altura mitjana. Si vas massa baix, la humitat del mar farà pesades les plomes; si puges massa amunt, el sol les fondrà. Mantén-te al mig. No et distreguis amb Bootes, Hèlice o l'espasa nua d'Orió; segueix sempre el meu rastre." Acompanyant les paraules amb gestos, li ensenyà com volar i li ajustà les ales a les espatlles.

Amb el cor ple d'inquietud, Dèdal va besar el seu fill per última vegada, sense saber-ho. Les seves mans tremolaven, i les llàgrimes humitejaven les seves galtes. Finalment, va emprendre el vol al davant, com una au que guia els seus petits per primera vegada. Mirava constantment enrere per comprovar que Ícar el seguia, ensenyant-li a mantenir-se a l'aire amb les seves ales.

Un pescador, un pastor i un llaurador els van veure i van quedar astorats davant aquell espectacle; creien presenciar el vol d'uns déus. Passaren prop de l'illa de Samos, deixaren enrere Delos i Paros, i, a la seva dreta, Lebintos i Calimne. Però Ícar, embriagat per la llibertat del vol, va desobeir el seu pare. Va pujar massa amunt, atret per la proximitat del cel. Els raigs del sol estovaren la cera que mantenia les plomes unides, i aquestes es van desprendre.

Privat de les seves ales, Ícar va caure, agitant en va els braços, fins a enfonsar-se en les aigües blaves que, des de llavors, portarien el seu nom.

Dèdal, ple de dolor, va cridar desesperadament: "Ícar! Ícar! On ets? On puc trobar-te?" Però només trobà les plomes que flotaven sobre l'aigua. Va maleir el seu art i enterrà el cos del seu fill. La terra on el va sepultar va conservar el seu nom per sempre.

QÜESTIONARI

1. **Per què Dèdal odiava Creta?** a) Perquè era un lloc inhòspit b) Perquè enyorava la seva terra natal c) Perquè estava empresonat al laberint d) Perquè Ícar no volia quedar-s'hi
2. **Quina característica tenia el mar que impedia que Dèdal escapés?** a) Estava bloquejat per un mur b) Era massa vast per travessar-lo sense vaixell c) Era vigilat constantment per Minos d) Estava ple de tempestes
3. **Quina part del cel va esmentar Dèdal quan parlava de la seva fugida?** a) Les estrelles b) Les aus c) L'aire lliure d) Els núvols
4. **Quina tècnica desconeguda va desenvolupar Dèdal?** a) Una eina per construir vaixells b) Unes ales per volar c) Una brúixola màgica d) Un vehicle submarí
5. **Amb què va unir Dèdal les plomes?** a) Pega i cordills b) Fil de lli i cera c) Fibres vegetals i mel d) Cordes de seda i fang
6. **Què feia Ícar mentre Dèdal construïa les ales?** a) L'ajudava amb les plomes b) Jugava amb les plomes i la cera c) Practicava com volar d) Mirava el mar en silenci
7. **Què representava el joc d'Ícar amb la cera?** a) La seva innocència i despreocupació b) El seu afany per aprendre l'art del vol c) La seva por al pare d) La seva desobediència
8. **Què va fer Dèdal abans de volar per primera vegada?** a) Va ajustar les ales al seu cos b) Va demanar ajuda als déus c) Va provar un primer vol amb un ocell d) Va ensenyar Ícar a volar
9. **Quines instruccions va donar Dèdal al seu fill?** a) No acostar-se als ocells b) No volar massa baix ni massa alt c) Evitar les illes properes d) Volar en cercles fins que el pare tornés
10. **Què representaven les figures celestes que Dèdal va advertir a Ícar de no observar?** a) Distraccions durant el vol b) Mapes del camí c) Senyals de perill imminent d) Auxili diví
11. **Com es va sentir Dèdal mentre es preparaven per volar?** a) Excitat pel viatge b) Nerviós i ple de temors c) Confós per la seva pròpia tècnica d) Convençut de la seva victòria
12. **Com veien els pescadors i pastors a Dèdal i Ícar quan volaven?** a) Com simples homes b) Com aus màgiques c) Com déus que travessaven els cels d) Com espectres desconeguts
13. **Quina illa van veure a la seva esquerra durant el vol?** a) Creta b) Samos c) Paros d) Calimne
14. **Què va fer Ícar després d'haver volat durant una estona?** a) Va seguir el seu pare obedientment b) Va abandonar les instruccions i va pujar més amunt c) Va descansar en una illa d) Va decidir tornar enrere
15. **Per què es van fondre les ales d'Ícar?** a) Van entrar en contacte amb la pluja b) El vent era massa fort c) La proximitat del sol va estovar la cera d) Les plomes es van trencar per un accident
16. **Com va reaccionar Ícar quan va començar a caure?** a) Va intentar tornar al seu pare b) Va cridar el nom del seu pare desesperadament c) Va buscar aterrar en una illa propera d) Es va mantenir en silenci
17. **Com va reaccionar Dèdal després de la caiguda d'Ícar?** a) Va cridar buscant-lo i va trobar només plomes b) Va maleir el mar per la seva pèrdua c) Va intentar rescatar el seu cos amb una canoa d) Va demanar ajuda als pescadors
18. **Per què el mar on Ícar va caure porta el seu nom?** a) Perquè Ícar el va travessar primer b) Per commemorar la seva tragèdia c) Perquè el rei Minos ho va decidir d) Perquè el déu del mar ho va decretar

19. **Què va fer Dèdal amb el cos del seu fill?** a) El va cremar en un ritual b) El va sepultar a terra c) El va deixar al mar d) El va portar de tornada a Creta
20. **Quina emoció defineix millor el sentiment de Dèdal després de perdre Ícar?** a) Ràbia b) Dol profund c) Resignació estoica d) Confusió
21. **Quin missatge ens transmet la història d'Ícar?** a) L'ambició desmesurada pot portar conseqüències fatals b) La confiança en la família és essencial c) La naturalesa sempre és imprevisible d) L'aventura justifica tots els mitjans
22. **Per què els espectadors pensaven que Dèdal i Ícar eren déus?** a) Per les ales brillants que portaven b) Per la seva capacitat de volar c) Perquè dominaven la natura d) Perquè van salvar una illa
23. **Quin paper té la figura de Minos en la història?** a) És l'enemic directe de Dèdal b) Representa un obstacle a la llibertat c) És l'aliat inesperat del mite d) És l'heroi de la història
24. **Com es relaciona el mite de Dèdal i Ícar amb el concepte de límit?** a) Tracta sobre superar totes les fronteres b) Planteja les conseqüències de desafiar els límits humans c) Mostra la impossibilitat de la llibertat absoluta d) Reflexiona sobre els límits de la física
25. **Què representa el sol en la història?** a) L'objectiu final b) L'obstacle insalvable c) La font de poder diví d) La bellesa del cel
26. **Per què Dèdal va construir unes ales en lloc d'un vaixell?** a) Perquè era més ràpid per escapar b) Perquè volia desafiar la natura c) Perquè Minos vigilava els camins marítims d) Per inspirar altres a intentar volar
27. **Com reflecteix el caràcter d'Ícar la relació amb el seu pare?** a) La seva obediència i respecte absolut b) El seu desig de superar el pare c) La seva falta de comprensió del perill d) La seva valentia davant els obstacles
28. **Quin símbol aporta la cera en la història?** a) L'esperança en l'enginy humà b) La fragilitat de les creacions humanes c) La connexió entre home i natura d) L'excés de confiança
29. **Quina lliçó aprenem de la mort d'Ícar?** a) El perill de desobeir b) El pes de les expectatives familiars c) La imprevisibilitat del destí d) L'orgull dels grans herois
30. **Com ha perdurat aquest mite a través del temps?** a) Com una fable sobre l'aventura b) Com una reflexió sobre la tecnologia i l'ambició c) Com un advertiment sobre la desobediència d) Com una lloança a la creativitat humana

LLIBRE IX

IFIS I IANTE

La fama del nou prodigi hauria pogut omplir les cent ciutats cretenques, si Creta no tingués tan present la meravella recent de la metamorfosi d'Ifis. Temps enrere, a la terra de Fest, prop del reialme de Gnosos, havia nascut Ligdus, un home de condició humil però lliure. La seva fortuna no era més gran que la seva noblesa, però la seva vida i el seu honor restaven sense màcula. Quan el part de la seva esposa Teletusa s'apropava, la va advertir amb paraules dures: *"Desitjo dues coses: que donis a llum amb el mínim dolor i que sigui un fill mascle. Una filla seria una càrrega massa gran per a nosaltres, i la fortuna em nega els recursos per mantenir-la. Per això, si per atzar neixes una nena..."* –va dir, mentre les llàgrimes li regalimaven per les galtes– *"haurà de morir."*

Teletusa, consternada, va suplicar al seu marit que reconsiderés la seva decisió, però Ligdus es mantingué ferm. La seva esposa, ja a penes capaç de suportar el pes del seu ventre, va tenir un somni enmig de la foscor de la nit. Davant del seu llit va aparèixer la deessa Isis, envoltada del seu seguici sagrat: Anubis, Bubastis, Apis de colors virolats, el misteriós Osiris i el serpent ple de verins somnífers. La deessa li parlà amb veu tranquil·la:

"Oh, Teletusa, tu que m'adores fidelment, no t'angoixis i enganya el teu marit. Quan Lucina et deslliuri del part, cria el teu fill, sigui del sexe que sigui. Jo soc la deessa auxiliadora, i mai et planyeràs d'haver honorat una divinitat desagrada."

Quan el somni es va dissipar, Teletusa es despertà amb el cor ple d'esperança. Va pregar als astres perquè la seva visió es fes realitat. Finalment, donà a llum una nena, però, seguint el consell de la deessa, va ocultar la veritat. Va fer criar la petita com un nen i ningú, excepte la nodrissa, coneixia el secret. El pare, convençut que tenia un fill, li donà el nom de l'avi: Ifis. La mare es va alegrar del nom, ja que era neutre i no despertava sospites.

Amb el temps, la mentida es consolidà. Ifis vestia com un noi i el seu rostre, bell tant per a un home com per a una dona, no revelava el seu veritable sexe. Quan complí tretze anys, el pare la va prometre en matrimoni a lante, una jove de cabells rossos, celebrada per la seva bellesa. Compartien la mateixa edat i havien crescut aprenent junts les arts de la infantesa. Així va néixer un amor mutu, però de naturalesa desigual: mentre lante esperava amb il·lusió el casament, Ifis, conscient del seu secret, patia en silenci.

"Cap bèstia no desitja la seva pròpia femella," pensava amb desesperació. "L'ovella busca el moltó, la cérvola segueix el cérvol... però jo, donzella, estimo una altra donzella. Si almenys pogués enganyar la natura, si almenys el destí em transformés!"

A mesura que el dia de les nocces s'apropava, Teletusa, presa del temor, intentava ajornar el casament amb excuses: simulava estar malalta, s'aferrava a mals presagis, però ja no quedaven més subterfugis. L'endemà, Ifis s'hauria de casar.

Desesperada, Teletusa es dirigí al temple d'Isis, deslligà les seves cintes i pregà amb fervor: *"Oh, Isis, protectora de Paretonis, Mareotis, Faros i del Nil, soc aquí implorant el teu ajut. Recorda el teu consell, recorda la teva promesa! Ajuda la meua filla, salva-la d'aquest destí cruel!"*

Les seves súpliques foren escoltades. Els altars es van sacsejar, les portes del temple tremolaren i el sistre de la deessa ressonà. Teletusa va sortir del temple plena d'esperança. Al seu costat, Ifis caminava amb una passa més ferma, el seu rostre havia perdut la seva pal·lidesa, la seva força havia crescut. Poc a poc, el seu cos va començar a transformar-se, fins que, finalment, la que havia estat dona es convertí en un jove.

El miracle es va celebrar amb ofrenes i inscripcions als temples: *"Ifis, qui va néixer dona, compleix el vot fet a la deessa."*

L'endemà, amb la llum del nou dia, Venus, Juno i Himeneu presidien les nocces. La transformació era completa, i Ifis va poder prendre lante com esposa.

Qüestionari:

- Per què la fama del prodigi no va arribar a totes les ciutats cretenques?** a) Perquè era un secret guardat per la família b) Perquè Creta estava fascinada per la metamorfosi d'Ifis c) Perquè Ligdus ho va prohibir d) Perquè Isis no volia que es divulgues
- Qui era Ligdus?** a) Un rei de Creta b) Un sacerdot del temple d'Isis c) Un home humil però lliure d) Un guerrer famós
- Quina condició imposa Ligdus sobre el nadó que ha de néixer?** a) Que sigui un mascle b) Que porti el seu nom c) Que sigui criat per sacerdots d) Que sigui ofert a la deessa Isis
- Per què Teletusa suplica al seu marit?** a) Perquè vol que el nadó sigui acceptat sense importar el sexe b) Perquè vol escollir el nom del fill c) Perquè té por del futur d) Perquè creu que el nadó serà especial
- Què li diu la deessa Isis a Teletusa en el seu somni?** a) Que fugi de Creta b) Que criï el nadó sigui del sexe que sigui c) Que reveli la veritat a Ligdus d) Que abandoni la criatura
- Quin és el nom que Ligdus posa al seu fill?** a) Ligdus II b) Ifis c) Telestes d) Anubis
- Per què la mare es contenta amb aquest nom?** a) Perquè és un nom de gran noblesa b) Perquè és neutre i evita sospites c) Perquè era el nom d'un antic sacerdot d) Perquè el déu Osiris ho va suggerir

8. **Qui era l'única persona, a part de la mare, que coneixia el secret d'Ifis?** a) El pare b) La nodrissa c) La deessa Isis d) El sacerdot del temple
9. **Com era el rostre d'Ifis?** a) Bell tant si era vist com a noi com a noia b) Dur i malhumorat c) Completament masculí d) Completament femení
10. **A qui li van prometre Ifis en matrimoni?** a) A una princesa cretenca b) A la rossa lante c) A una sacerdotessa d'Isis d) A la filla d'un guerrer
11. **Per què Ifis es desespera?** a) Perquè no vol casar-se amb lante b) Perquè estima lante però sap que no la pot posseir c) Perquè el seu pare vol fer pública la veritat d) Perquè la seva promesa l'ha traït
12. **Quin és el gran dilema d'Ifis?** a) És una donzella enamorada d'una altra donzella b) No sap si vol casar-se c) No té recursos per la seva boda d) Isis no l'ha ajudat
13. **Com intenta Teletusa evitar el casament?** a) Fingint malalties i mals presagis b) Explicant la veritat al seu marit c) Demanant ajuda als sacerdots d) Fent que lante marxi
14. **Quan Teletusa es queda sense excuses, a qui implora?** a) A Juno b) A Isis c) A Venus d) A Himeneu
15. **Què fa la deessa Isis per respondre a les súpriques de Teletusa?** a) Fa tremolar les portes del temple b) Es mostra en una visió c) Crida una tempesta d) No fa res
16. **Què li succeeix a Ifis després de la intervenció d'Isis?** a) La seva aparença es torna més masculina b) Es converteix en un jove c) Perd el seu amor per lante d) Fuig de Creta
17. **Com reaccionen els temples davant el miracle?** a) Reben ofrenes en senyal d'agraïment b) Es tanquen per por al prodigi c) Desconfien del que ha passat d) Prohibeixen les noces
18. **Quina inscripció es col·loca als temples per commemorar la transformació d'Ifis?** a) "Que Isis beneeixi aquest miracle" b) "Ifis, el minyó que abans fou donzella" c) "El poder dels déus supera la natura" d) "Homenatge a la transformació"
19. **Quins déus presideixen el casament d'Ifis i lante?** a) Isis, Osiris i Anubis b) Venus, Juno i Himeneu c) Apol·lo, Hermes i Zeus d) Minerva, Diana i Marte
20. **Quin significat té aquesta història?** a) La força del destí i la voluntat divina b) La lluita contra la natura i la transformació c) La rebel·lió contra les normes socials d) L'amor més enllà dels límits

LLIBRE X

ORFEU I EURÍDICE

Himeneu, amb el seu mantell safrà, va travessar la immensitat del cel per respondre a la crida d'Orfeu, que el reclamava amb fervor a la terra dels cícons. Tot i presentar-se, el déu no va portar amb ell cap paraula ritual, ni alegria als rostres, ni auguris de felicitat. La seva torxa, en lloc de brillar amb força, crepitava sense flames i només despenia fum, com si presagiés la desgràcia.

El que estava a punt de succeir seria encara més tràgic. Eurídice, la nova esposa, passejava per l'herba, acompanyada de les nimfes, quan una serp li mossegà el taló i l'arrossegà a la mort. Orfeu, desconsolat, va plorar-la llargament en el món dels vius. Però l'amor i el dolor eren massa intensos per resignar-se a la pèrdua. Així, va decidir aventurar-se al regne de les ombres, travessant la porta del Tènaros i descendint fins a les profunditats de l'Estix. Entre multituds espectrals, va arribar davant Persèfone i Hades, el sobirà del món subterrani.

Amb la seva lira, va entonar una súplica plena de dolor:

"Oh, déus del regne dels morts, per on totes les criatures han de passar... No he vingut per desafiar el Tàrtar ni per doblegar el monstre de tres caps. Només he vingut per la meua esposa. Un escurçó la va prendre massa aviat, arrabassant-li la vida. L'amor és un déu poderós en el món dels vius. Si ho és aquí també, no ho sé, però

crec que sí. Us imploro que torneu a teixir els fils del seu destí. No demano un regal, sinó un préstec. Si aquesta gràcia em és negada, preferiria quedar-me aquí i morir amb ella."

Mentre cantava, el dolor de les seves paraules va commoure les ànimes dels condemnats. Tàntal va deixar de perseguir l'aigua fugissera, la roda d'Ixíon es va aturar, les aus van cessar de devorar el fetge de Prometeu, les filles de Belos van descansar de la seva tasca i Sísif es va asseure sobre la seva roca. Fins i tot les temibles Eumènides, per primer cop, van plorar.

Hades i Persèfone, commoguts, van concedir el desig d'Orfeu amb una única condició: no podia girar-se per mirar Eurídice fins que no hagués sortit completament de l'inframón.

Enmig d'un silenci profund, van iniciar el camí de retorn. El sender era costerut, cobert de boira i embolcallat en la foscor. Ja eren a prop de la superfície quan la por va envair Orfeu. Temia que Eurídice es desplomés darrere seu, que el deixés sol una vegada més. Consumit pel desig de veure-la, es va girar.

En aquell instant, Eurídice va començar a esvaïr-se. Va estendre els braços intentant afermar-se, però només va trobar l'aire buidat. En el moment de la seva segona mort, no va recriminar res a Orfeu—què podia retreure-li, si era l'amor el que l'havia condemnat?—Només va pronunciar un últim i feble adéu abans de desaparèixer per sempre.

Orfeu va quedar petrificat pel dolor. Va intentar tornar a creuar el riu, però el barquer Caront li barrà el pas. Set dies va romandre assegut a la riba, sense menjar, alimentant-se només de llàgrimes i desesperació. Finalment, va abandonar l'intent i es retirà a les muntanyes del Ròdope, on va renunciar a l'amor de les dones.

Tres anys van passar, i Orfeu continuava evitant l'amor femení. Les dones de Tràcia el desitjaven, però ell les rebutjava. S'explica que fou ell qui va ensenyar als homes a buscar l'amor entre ells, preferint la bellesa masculina a la fragilitat de l'amor convencional.

Qüestionari:

1. **Quin déu va acudir a la boda d'Orfeu i Eurídice?** a) Apol·lo b) Zeus c) Himeneu d) Dionís
2. **Què indicava la torxa de Himeneu durant la cerimònia?** a) Auguris de felicitat b) Un futur ple de riquesa c) Una desgràcia imminent d) La benevolència dels déus
3. **Com va morir Eurídice?** a) Va caure d'un penya-segat b) Va ser mossegada per una serp c) Va ser segrestada per Hades d) Va ser víctima d'una maledicció
4. **Què va fer Orfeu després de la mort d'Eurídice?** a) Va buscar una nova esposa b) Va decidir viure en solitud c) Va viatjar a l'inframón per rescatar-la d) Va pregar als déus perquè la tornessin
5. **Com va arribar Orfeu a l'inframón?** a) Travessant el riu Estix b) Creuant la porta del Tènaros c) Descendint per una cova secreta d) Seguint les indicacions d'Apol·lo
6. **A qui es va dirigir Orfeu per demanar el retorn d'Eurídice?** a) A Hermes b) A Persèfone i Hades c) A Zeus i Hera d) A les Eumènides
7. **Quin era el seu argument per recuperar Eurídice?** a) L'amor era un poder universal, també per als morts b) Li havien pres la seva esposa injustament c) Hades li devia un favor d) Els déus havien promès concedir-li un desig
8. **Quina emoció va provocar el seu cant en les ànimes de l'inframón?** a) Por b) Tristesa i commoció c) Fúria d) Resignació
9. **Qui es va aturar a escoltar el seu lament?** a) Cerber, el gos de tres caps b) Els condemnats de l'infern, com Tàntal i Ixíon c) Les nimfes de l'Estix d) Les Moiras
10. **Quina condició van imposar Hades i Persèfone a Orfeu?** a) Havia de portar un obsequi a Hades b) No podia parlar amb Eurídice fins a sortir del regne c) No podia girar-se per mirar-la fins a sortir de l'inframón d) Havia de tornar a l'infern si fallava
11. **Com era el camí de tornada cap al món dels vius?** a) Costerut i envoltat de boira b) Un riu de foc c) Ple de criatures monstruoses d) Una terra de somnis
12. **Per què Orfeu es gira a mirar Eurídice?** a) Per assegurar-se que realment el seguia b) Perquè escolta un crit d'alerta c) Perquè un espectre el fa dubtar d) Perquè li ho ordena un déu

13. **Què li passa a Eurídice quan Orfeu es gira?** a) Es converteix en un espectre b) Cau enrere i es dissol en l'aire c) És arrossegada per l'Estíx d) Es converteix en estàtua
14. **Quin és l'últim gest d'Eurídice?** a) Retreure-li el seu error amb ira b) Suplicar per una altra oportunitat c) Pronunciar un últim adéu d) Jurar venjança contra els déus
15. **Quant de temps passa Orfeu plorant a la riba del riu?** a) Set dies b) Un mes c) Un any d) Tres dies
16. **Qui li impedeix tornar a creuar cap al regne dels morts?** a) Hades b) Caront, el barquer c) Hermes d) Zeus
17. **Què fa Orfeu després de perdre Eurídice per segona vegada?** a) Renuncia a l'amor de les dones b) Viatja per trobar un altre amor c) Es converteix en sacerdot d) Torna al seu poble per explicar el seu dolor
18. **Com reaccionen les dones de Tràcia davant el rebuig d'Orfeu?** a) El veneren com un profeta b) Ploren la seva tristesa c) Intenten seduir-lo d) El maten en un atac furiós
19. **Quina era la raó per la qual les Mènades van atacar Orfeu?** a) Perquè havia menyspreat l'amor femení b) Perquè havien rebut ordres de Zeus c) Perquè creien que era un impostor d) Perquè volien castigar el seu egoisme
20. **Què ens ensenya el mite d'Orfeu?** a) El poder de la música i l'amor b) La impotència davant el destí c) La crueltat dels déus d) La fragilitat de la confiança

APOL·LO I JACINT

En un bosc ple de vida, el poeta es trobava envoltat per feres i aus que escoltaven la seva música. Provant amb el polze les cordes vibrants de la seva lira, es va assegurar que els sons, tot i ser diversos, concordaven en harmonia. Amb la veu suau, va iniciar el seu cant:

"Musa, mare meva, inspira els nostres cants! Ja he narrat la força de Júpiter, el seu llamp que va vèncer els gegants a Flegra. Ara, en una lira més lleugera, cantaré els joves estimats pels déus i les donzelles consumides per amors prohibits."

Entre aquests joves es trobava Ganimedes, el bell frigi pel qual Júpiter va cremar d'amor. Sense transformar-se en cap altre ocell que no fos l'àguila, el portador del seu llamp, el déu el va raptar i el va elevar a l'Olimp. Des de llavors, Ganimedes barrejava el nèctar a les copes divines, servint-lo fins i tot davant la mirada gelosa de Juno.

"Tu també, net d'Amiclas, hauries ascendit als cels si el teu destí m'ho hagués permès," lamentava Febus. *"Ara, cada primavera, quan l'Àries succeeix el Peix, tu floreixes en la gespa, immortal en la natura."*

Apol·lo estimava profundament Jacint. Abandonà el seu temple a Delfos i, oblidant la seva lira i les seves fletxes, recorria Esparta i les ribes de l'Eurotas per estar amb ell. No li feia fàstic portar les xarxes, domar els gossos ni acompanyar-lo pels cims de les muntanyes. Tan gran era el seu amor, que no notava el temps passar.

Un dia, quan el sol es trobava al punt mig entre el dia que marxava i el que arribava, Apol·lo i Jacint van competir en el llançament del disc. Apol·lo el va llençar amb força, i aquest va tallar l'aire, ascendint fins als núvols abans de caure pesadament a terra. Jacint, desitjós de jugar, es va precipitar a recollir-lo, però el disc, en rebotar contra el sòl, va impactar fatalment el seu rostre.

El déu va empal·lidir en veure la seva estimada víctima. Va alçar el jove entre els seus braços i va intentar retornar-li la vida; aplicà herbes sanadores, intentà aturar la ferida. Però era irremeiable. Jacint moria davant els seus ulls, com les flors que es marceixen quan algú les arrenca sense pietat.

"Caus, estimat Jacint, en la plenitud de la teva joventut," lamentà Apol·lo. *"La teva ferida em condemna. Soc la causa del teu dolor, del teu crim. Tant de bo pogués morir amb tu, però el destí m'ho impedeix. Sempre estaràs amb mi. La meua lira sonarà per tu, i el teu nom serà gravat en la natura."*

Mentre parlava, la sang que tacava l'herba es transformava en una flor nova, més brillant que la púrpura de Tir, amb una forma semblant al lliri, però vermella en lloc de blanca. Apol·lo, en un últim homenatge, va gravar en els seus pètals les seves lamentacions: "Ai!", inscrites en el record del jove perdut.

Esparta no va oblidar mai el fill d'Èbal. Cada any, en honor seu, se celebraven les festes Hiacínties, preservant el record d'un amor etern entre el déu i el jove.

Qüestionari

1. **Qui era Jacint?** a) Un déu de la guerra b) Un príncep de Troia c) Un jove estimat per Apol·lo d) Un sacerdot d'Atenea
2. **On vivia Jacint?** a) A Delfos b) A Esparta c) A Creta d) Al mont Olimp
3. **Quin déu es va enamorar de Jacint?** a) Hermes b) Dionís c) Apol·lo d) Ares
4. **Per què Apol·lo va abandonar Delfos?** a) Per seguir Jacint b) Perquè va ser exiliat c) Perquè Júpiter li ho va ordenar d) Per evitar la guerra
5. **Com van passar el temps junts Apol·lo i Jacint?** a) Caçant i competint en jocs atlètics b) Recitant poemes i històries c) Construint temples als déus d) Navegant per les illes gregues
6. **Quin joc van jugar el dia de la tragèdia?** a) Lluita b) Llançament del disc c) Cursa de cavalls d) Caça amb arcs i fletxes
7. **Què va causar la mort de Jacint?** a) Un llamp de Júpiter b) Una maledicció d'Hades c) Un disc que va rebotar i el va colpejar d) Una malaltia desconeguda
8. **Qui es diu que va provocar indirectament la mort de Jacint?** a) Hermes b) Zephir, el vent c) Posidó d) Hera
9. **Com va reaccionar Apol·lo després de la mort de Jacint?** a) Va plorar i va intentar reanimar-lo b) Va marxar d'Esparta per no recordar-lo c) Va demanar venjança contra els déus d) Va construir un temple en honor seu
10. **Quina flor va néixer de la sang de Jacint?** a) Un lliri b) Un narcís c) Un jacint d) Una rosa
11. **Què va gravar Apol·lo en la flor de Jacint?** a) El seu nom b) Un símbol d'amor etern c) Les lletres "Ai" com a lament d) Un vers dedicat a ell
12. **Quina ciutat va honorar Jacint amb festes?** a) Atenes b) Esparta c) Delfos d) Olímpia
13. **Com es deien les festes en honor a Jacint?** a) Els Jocs Pítics b) Les Dionísies c) Les Hiacínties d) Les Olimpíades
14. **Qui servia el nèctar als déus després de ser raptat per Júpiter?** a) Hèrcules b) Ganimedes c) Paris d) Adonis
15. **Quin ocell va utilitzar Júpiter per raptar Ganimedes?** a) Un corb b) Un cigne c) Una àguila d) Un falcó
16. **Quina emoció principal defineix la relació entre Apol·lo i Jacint?** a) Gelosia b) Amor i tragèdia c) Venjança d) Odí diví
17. **Què significa la flor del jacint en el mite?** a) La immortalitat b) La pèrdua i el dolor c) La saviesa i el coneixement d) La fortuna
18. **Què va intentar fer Apol·lo per salvar Jacint?** a) Utilitzar herbes medicinals b) Demanar ajuda a Hades c) Buscar un substitut per enganyar el destí d) Prevenir la seva mort amb un oracle
19. **Per què Zephir estava gelós de Jacint?** a) Perquè era més bell que ell b) Perquè Jacint preferia Apol·lo c) Perquè volia governar Esparta d) Perquè havia estat castigat pels déus
20. **Quin era el principal talent d'Apol·lo?** a) La música i la profecia b) La guerra i l'estratègia c) La velocitat i la caça d) La força divina
21. **Per què Apol·lo va estimar tant Jacint?** a) Per la seva bellesa i bondat b) Per la seva força guerrera c) Per la seva capacitat musical d) Perquè el va salvar d'un atac
22. **Qui va presidir la creació de la flor en honor a Jacint?** a) Zeus b) Apol·lo c) Hermes d) Atenea
23. **Quina és la moral del mite de Jacint?** a) La força del destí i la fragilitat de la vida b) La importància de la guerra c) La traïció dels déus d) L'engany de la joventut
24. **Com es manté viu Jacint en el món mortal?** a) En la flor que Apol·lo va crear b) En els temples que es van construir en honor seu c) En els somnis d'Apol·lo d) En les aigües del riu Eurotas

25. **Com influeix el mite de Jacint en la cultura actual?** a) En la representació de l'amor i la pèrdua b) En les estratègies militars c) En l'art de la navegació d) En la filosofia moderna

Respostes als qüestionaris dels mites

Respostes Deucalió i Pirra: 1: b); 2: b); 3 d); 4 b); 5 b); 6 b); 7 a); 8 c); 9 a); 10 a); 11: b); 12: b); 13 c); 14 b); 15 b); 16 b); 17 b); 18 b); 19 a); 20 b); 21d); 22 b).

Respostes Febus i Dafne: 1: b); 2: b); 3: b); 4: b); 5: b); 6: b); 7: a); 8: b); 9: a); 10: b); 11: b); 12: a); 13: b); 14: b); 15: b); 16: c); 17: b); 18: a); 19: b); 20: a).

Respostes Faetont: 1: b); 2: c); 3: a); 4: b); 5: b); 6: b); 7: b); 8: b); 9: b); 10: a); 11: b); 12: b); 13: a); 14: a); 15: b); 16: b); 17: b); 18: c); 19: b); 20: a).

Respostes Actèon: 1: a); 2: b); 3: b); 4: b); 5: a); 6: b); 7: b); 8: a); 9: b); 10: b); 11: a); 12: b); 13: b); 14: b); 15: c); 16: a).

Respostes Eco i Narcís: 1: b); 2: b); 3: b); 4 c); 5d); 6 b); 7 b); 8 b); 9 a); 10 c); 11: b); 12: b); 13: b); 14 c); 15 b); 16 b); 17 b); 18 a); 19 b); 20 a).

Respostes Píram i Tisbe: 1: b); 2: b); 3: b); 4: c); 5: d); 6: b); 7: b); 8: b); 9: a); 10: c); 11: b); 12: b); 13: b); 14: c); 15: b); 16: b); 17: b); 18: a); 19: b); 20: a).

Respostes Ceres i Prosèrpina: 1: a); 2: b); 3: b); 4: a); 5: b); 6: b); 7: b); 8: c); 9: b); 10: a); 11: b); 12: b); 13: b); 14: a); 15: b); 16: b); 17: b); 18: b); 19: a); 20: b); 21: a); 22: b); 23: b); 24: b); 25: d); 26: a); 27: b).

Respostes Aracne: 1: b); 2: b); 3: b); 4 b); 5 b); 6 b); 7 b); 8 a); 9 b); 10 b 11: b); 12 c); 13: b); 14 a); 15 a); 16 a); 17 c); 18 a); 19 c); 20 a).

Respostes Ariadna i el laberint: 1: b); 2: b); 3: b); 4 b); 5 b); 6 b); 7 b); 8 b); 9 c); 10 b 11: b); 12: b); 13: b); 14 c); 15 b); 16 a); 17 a); 18 a); 19 b); 20 b).

Respostes Dèdal i Ícar: 1:b); 2:c); 3:c); 4:b); 5:b); 6:b); 7:a); 8:a); 9:b); 10:a); 11:b;12:c); 13: b); 14: b); 15: c); 16: b); 17: a); 18: b); 19: b); 20: b); 21: a); 22: b); 23: b 24: b); 25: b); 26: c); 27: c); 28: b); 29: a); 30: b).

Respostes Ifis i lante: 1: b); 2: c); 3: a); 4: a); 5: b); 6: b); 7: b); 8: b); 9: a); 10: b); 11: b); 12: a); 13: a); 14: b); 15: a); 16: b); 17: a); 18: b); 19: b); 20: d).

Respostes Orfeu i Eurídice: 1: c); 2: c); 3: b); 4: c); 5: b); 6: b); 7: a); 8: b); 9: b); 10: c); 11: a); 12: a); 13: b); 14: c); 15: a); 16: b); 17: a); 18:d); 19: a); 20: a).

Respostes Apol·lo i Jacint: 1: c); 2: b); 3: c); 4: a); 5: a); 6: b); 7: c); 8: b); 9: a); 10: c); 11: c); 12: b); 13: c); 14: b); 15: c); 16: b); 17: b); 18: a); 19: b); 20: a); 21: a); 22: b); 23: a); 24: a); 25: a).